

SKLEPI

SKLEP št. 1312/2013/EU EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 11. december 2013

o strateškem inovacijskem programu Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (EIT) – prispevek EIT k bolj inovativni Evropi

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 173(3) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (ES) št. 294/2008 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹⁾,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽²⁾,v skladu z rednim zakonodajnim postopkom ⁽³⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (ES) št. 294/2008 zahteva, da Komisija predloži predlog prvega strateškega inovacijskega programa (v nadaljnjem besedilu: SIP) na podlagi osnutka, ki ga pripravi Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (v nadaljnjem besedilu: EIT).

(2) V SIP bi bilo treba določiti prednostna področja in dolgoročno strategijo za EIT in vključiti oceno njegovega gospodarskega učinka in sposobnosti ustvarjanja najboljše inovacijske dodane vrednosti. V SIP bi bilo treba upoštevati rezultate spremljanja in vrednotenja EIT.

(3) Prvi SIP bi moral vključevati podrobne specifikacije in pogoje v zvezi z delovanjem EIT, postopke sodelovanja med upravnim odborom in skupnostmi znanja in inovacij (v nadaljnjem besedilu: SZI) in načine financiranja SZI –

SPREJELA NASLEDNJI SKLEP:

Člen 1

Sprejme se strateški inovacijski program (v nadaljnjem besedilu: SIP) Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo za obdobje od 2014 do 2020, kakor je določen v Prilogi.

Člen 2

SIP se izvaja v skladu z Uredbo (ES) št. 294/2008.

Člen 3

Ta sklep začne veljati tretji dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

V Strasbourgu, 11. decembra 2013

Za Evropski parlament
Predsednik
M. SCHULZ

Za Svet
Predsednik
V. LEŠKEVIČIUS

⁽¹⁾ Uredba (ES) št. 294/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2008 o ustanovitvi Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (UL L 97, 9.4.2008, str. 1).

⁽²⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 122.

⁽³⁾ Stališče Evropskega parlamenta z dne 21. novembra 2013 (še ni objavljeno v Uradnem listu)

PRILOGA

STRATEŠKI INOVACIJSKI PROGRAM EIT

Vsebina

Povzetek glavnih ukrepov

1. Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo: inovacijski akter na ravni unije
 - 1.1. EIT: reševanje družbenih izzivov s pomočjo inovacij v trikotniku znanja
 - 1.2. Dodana vrednost EIT: razlikovalne značilnosti
 - 1.3. Sinergije in dopolnjevanje z drugimi pobudami za politike in financiranje
2. Poglobitev vloge EIT po letu 2013: prednostne naloge
 - 2.1. Spodbujanje rasti, vpliva in trajnosti prek EIT
 - 2.1.1. Konsolidacija ter spodbujanje rasti in vpliva obstoječih SZI
 - 2.1.2. Ustanavljanje novih SZI
 - 2.2. Povečanje vpliva EIT
 - 2.3. Novi mehanizmi za izvajanje in k rezultatom usmerjeno spremljanje
3. Učinkovito odločanje in ureditev dela
 - 3.1. Poenostavitev in razjasnitev odločanja EIT
 - 3.2. Vlaganje v SZI: razmerja med EIT in SZI
 - 3.3. Sodelovanje z zainteresiranimi stranmi
4. Ocena finančnih potreb in virov financiranja za obdobje 2014–2020
 - 4.1. Konsolidacija pametnega modela financiranja za SZI
 - 4.2. Proračunske potrebe EIT

Informativni list 1: inovacije za zdravo življenje in dejavno staranje

Informativni list 2: surovine – trajnostno odkrivanje, pridobivanje, predelava, recikliranje in uporaba nadomestnih surovin

Informativni list 3: hrana za prihodnost – trajnostna oskrbovalna veriga od virov do potrošnikov

Informativni list 4: proizvodnja z dodano vrednostjo

Informativni list 5: mobilnost v mestih

Povzetek glavnih ukrepov

Oddelek 2.1.1 Konsolidacija ter spodbujanje rasti in vpliva obstoječih SZI

EIT bo:

- spodbujal SZI k razširitvi izbire dejavnosti izobraževanja in usposabljanja, k svetovanju o njih ter ozaveščanju o obstoju teh izobraževalnih programov;
- postopoma vzpostavil konkurenčne mehanizme pregleda za dodeljevanje odstotnega deleža nepovratnih sredstev SZI, ki bo odvisen od poslovnih načrtov in uspešnosti SZI in pri katerem se bo upoštevalo dejstvo, da SZI rastejo z različno hitrostjo;
- spodbujal SZI k razvoju skupnih dejavnosti v zvezi s horizontalnimi vprašanji;

- vzpostavil sistem strokovnega vrednotenja za kvalifikacije z znakom EIT in sodeloval v dialogu z nacionalnimi in mednarodnimi organi za zagotavljanje kakovosti, da bi spodbujal usklajen pristop.

Oddelek 2.1.2 Ustanavljanje novih SZI

EIT bo:

- pripravil izbirni postopek za vsak val SZI, ki bo prijaviteljem za SZI omogočal dovolj časa za pripravo predlogov;
- pripravil razpis za pet novih SZI, kot sledi: razpis za dve novi SZI v letu 2014 za tematski področji „zdravo življenje in dejavno staranje“ ter „surovine“; razpis za dve novi SZI v letu 2016 za tematski področji „hrana za prihodnost“ in „proizvodnja z dodano vrednostjo“ ter eno novo SZI v letu 2018 za tematsko področje „mobilnost v mestih“;
- si čim bolj prizadeval, da bi o prihodnjih izbirnih postopkih za SZI seznanil čim večje število potencialnih zainteresiranih strani;
- zagotovil, da bodo okvirni pogoji prihodnjih izbirnih postopkov za SZI privedli do optimalnega izida, zlasti z jasnimi usmeritvami glede zahtev in postopkov, ter z zadostnim časom, da lahko predlagatelji organizirajo partnerstvo.

Oddelek 2.2 Povečanje vpliva EIT

EIT bo:

- spodbujal udeležbo v dejavnostih ozaveščanja ter po potrebi zlasti podpiral SZI v v zvezi z regionalno inovacijsko shemo;
- vzpostavil oziroma prilagodil spletno orodje za zagotovitev platforme za izmenjavo znanja in povezovanje v mreže okrog EIT;
- vzpostavil in podpiral funkcionalno in močno mrežo diplomantov iz dejavnosti izobraževanja in usposabljanja v okviru EIT/SZI (v nadaljnjem besedilu: diplomanti EIT);
- omogočil sistematičen dostop do izkušenj in zgodb o uspehu v okviru SZI širši inovacijski skupnosti v Uniji in zunaj nje, kar lahko vključuje razvoj repozitorija odprtih programov iz dejavnosti izobraževanja in usposabljanja v okviru EIT in SZI;
- zagotovil močno udeležbo zasebnega sektorja, zlasti MSP, v trikotniku znanja.

Oddelek 2.3 Novi mehanizmi za izvajanje in k rezultatom usmerjeno spremljanje

EIT bo:

- vzpostavil program za poenostavitev, vključno z merili za ocenjevanje napredka, ter poročal Komisiji o napredku pri izvajanju tega programa na podlagi letnega poročila o dejavnostih; zagotovil, da se po vsej Uniji razširjajo modeli za poenostavitev, in obvestil druge pobude Unije;
- v sodelovanju s Komisijo in SZI vzpostavil celovit sistem za spremljanje prispevka EIT k programu Obzorje 2020, vpliva EIT prek lastnih dejavnosti in dejavnosti SZI ter rezultatov SZI. EIT bo o vseh svojih dejavnostih spremljanja poročal v letnem poročilu o dejavnostih, ki ga bo poslal Evropskemu parlamentu in Svetu.

Oddelek 3.1 Poenostavitev in razjasnitev odločanja EIT

EIT bo:

- s pametno strategijo človeških virov, vključno s sistematično uporabo notranjega in zunanega strokovnega znanja, in notranjimi postopki upravljanja zagotovil, da se bo EIT razvil v referenčno ustanovo za inovativno upravljanje;
- sprejel konkretne ukrepe za nadaljnje spodbujanje kulture odprtosti in preglednosti.

Oddelek 3.2 Vlaganje v SZI: razmerja med EIT in SZI

EIT bo:

- zagotovil jasno in usklajeno usmerjanje glede pričakovanj, obveznosti in odgovornosti v celotnem življenjskem ciklu SZI;
- v tesnem sodelovanju s SZI razvijal zmogljivost znotraj sedeža EIT, da bi olajšal izmenjavo in učenje med SZI;
- zagotovil SZI številne storitve glede horizontalnih vprašanj, pri katerih se lahko doseže povečanje učinkovitosti, ter izvajal druge skupne politike z enakim namenom;
- zagotovil usmerjanje v zvezi s povezovanjem in združevanjem partnerjev, ki ne morejo postati polnopravni vlagatelji in partnerji določene SZI.

Oddelek 3.3 Sodelovanje z zainteresiranimi stranmi

EIT bo:

- vzpostavil stalen forum zainteresiranih strani EIT in njegovo posebno sestavo predstavnikov držav članic, da olajša interakcijo in vzajemno učenje s širšo inovacijsko skupnostjo iz celotnega trikotnika znanja, in vključno z nacionalnimi in regionalnimi organi, pri čemer lahko spletna platforma dodatno pomaga spodbujati interakcije med udeleženci;
- sistematično uporabljal obstoječa združenja univerz, poslovnih in raziskovalnih organizacij ter organizacij grozdov kot platforme za izmenjavo znanja in razširjanje rezultatov;
- vzpostavil mehanizem, kot je letno srečanje med EIT, SZI in ustreznimi službami Evropske komisije, za nadaljnje omogočanje sinergij med EIT in SZI na eni strani ter drugimi pobudami Unije na drugi.

STRATEŠKI INOVACIJSKI PROGRAM EIT**1. Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo: inovacijski akter na ravni unije**

Ta strateški inovacijski program (SIP) opredeljuje prednostne naloge za Evropski inštitut za inovacije in tehnologijo (EIT) za obdobje 2014–2020 in njegove načine delovanja. Zato je ključno orodje evropskih oblikovalcev politik za strateško usmerjanje EIT, ki EIT pušča znatno mero samostojnosti pri opredeljevanju načinov in sredstev za doseganje zastavljenih ciljev.

SIP je rezultat poglobljenega procesa, ki si je prizadeval upoštevati dosedanje izkušnje EIT in v polni meri odraziti dejansko stanje na področju evropskih inovacij. Temelji na osnutku prvega SIP upravnega odbora EIT, ki je bil predložen Evropski komisiji 15. junija 2011, v skladu z zahtevami iz Uredbe (ES) št. 294/2008 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹⁾.

Opira se tudi na rezultate neodvisne ocene začetnega obdobja EIT in na postopek posvetovanja, na voljo vsem, ki že zdaj sodelujejo ali bi želeli sodelovati v dejavnostih EIT, vključno s podjetji, visokošolskimi ustanovami in raziskovalnimi organizacijami ter nacionalnimi in regionalnimi organi.

1.1. EIT: reševanje družbenih izzivov z inovacijami v trikotniku znanja

V hitro spreminjajočem se svetu pot Evrope v prihodnost temelji na rasti, ki je pametna, trajnostna in vključujoča. Da bi ta cilj dosegli in ohranili konkurenčnost v globalnem gospodarstvu in družbi znanja, sta bila „trikotnik znanja“, ki ga sestavljajo visokošolsko izobraževanje, raziskave in inovacije ter medsebojno delovanje med temi tremi elementi priznana kot ključni gonilni sili. Evropska unija je ukrepala v skladu s tem in je v strategiji Evropa 2020 ta področja opredelila kot prednostne naloge politik. Te prednostne naloge se zlasti izvajajo prek vodilnih pobud „Unija inovacij“ in „Mladi in mobilnost“, ki tvorita splošni okvir politik za ukrepanje Unije na teh področjih. Dopolnjujejo ju druge vodilne pobude, na primer „Celostna industrijska politika za dobo globalizacije“, „Evropska digitalna agenda“ in „Evropa, gospodarna z viri“. EIT bo v polni meri prispeval k doseganju ciljev teh vodilnih pobud.

⁽¹⁾ Uredba (ES) št. 294/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2008 o ustanovitvi Evropskega inštituta za inovacije in tehnologijo (UL L 97, 9.4.2008, str. 1).

Razlogi za umestitev visokošolskega izobraževanja, raziskav in inovacij v središče pozornosti so neposredni. Ob gospodarstvu znanja in naraščajoči svetovni konkurenci ter ob soočanju z demografskimi izzivi doma bodo prihodnja gospodarska rast in delovna mesta v Evropi vedno bolj odvisna od inovacijskih prebojev na področju izdelkov, storitev in poslovnih modelov ter od sposobnosti Evrope, da razvija, pritegne in zadrži nadarjene. Čeprav obstajajo po vsej Evropi posamezne zgodbe o uspehu, mora Unija dohiti vodilne v svetu na področju inovacij. Poleg tega se Unija sooča s čedalje večjo konkurenco za nadarjene iz novih centrov odličnosti v gospodarstvih v vzponu.

Evropa mora okrepiti svoja prizadevanja na področju visokošolskega izobraževanja, raziskav in inovacij ter sprejeti močno, odprto in pravo podjetniško kulturo, ki je bistvenega pomena za spodbujanje in podporo zajemanja vrednosti raziskav in inovacij, za ustanavljanje novih podjetij in doseganje dejanske tržne uporabe inovacij v potencialnih hitro rastočih panogah. Evropa mora okrepiti vlogo visokošolskih ustanov kot motorjev inovacij, saj morajo nadarjeni imeti prave veščine, znanje in nazore, da bi lahko spodbujali inovacije.

EIT je bil ustanovljen prav s tem ciljem – prispevati k trajnostni gospodarski rasti in konkurenčnosti s krepitvijo inovacijske zmogljivosti Unije in njenih držav članic ter povečati njihovo zmožnost pretvarjanja rezultatov raziskav in storitve visoke vrednosti. EIT bo s popolnim povezovanjem visokega šolstva, raziskav in inovacij v trikotniku znanja močno prispeval zlasti k reševanju družbenih izzivov v okviru programa Obzorje 2020 in zagotovil sistemsko spremembo v načinu sodelovanja evropskih inovacijskih akterjev.

EIT za doseg tega cilja združuje strateško usmeritev na ravni EIT s pristopom od spodaj navzgor v okviru tematskih področij svojih skupnosti znanja in inovacij (SZI). SZI so močno povezana vseevropska partnerstva, ki dolgoročno združujejo odlične univerze, raziskovalne centre, mala in velika podjetja ter druge inovacijske akterje okrog specifičnih družbenih izzivov. Vsaka SZI je organizirana okoli manjšega števila med seboj povezanih kolokacijskih centrov, v katerih partnerji tesno sodelujejo vsak dan in delijo skupne strateške cilje. Kolokacijski centri nadgrajujejo obstoječe centre odličnosti, jih nadalje razvijajo v lokalne inovacijske ekosisteme in jih povezujejo v širšo mrežo inovacijskih stičišč po vsej Evropi. Posamezne SZI v okviru EIT imajo visoko stopnjo samostojnosti pri opredeljevanju svoje notranje organizacije, sestave, programa in načinov dela, kar jim omogoča, da same izberejo najbolj ustrezen pristop za doseganje svojih ciljev. EIT bi moral v vsej Evropi delovati kot vzornik z izkazovanjem učinkovitega in blagega upravljanja. EIT na strateški ravni organizira postopek izbora SZI v skladu s tematskimi področji, ki sta jih določila Evropski parlament in Svet, ter jih usklajuje s prilagodljivim okvirom, po potrebi pa jih podpira in jim svetuje glede upravnih zadev ter razširja najboljše modele upravljanja in financiranja SZI. EIT bi moral spodbujati usklajevanje in sodelovanje med SZI, da bi tako zagotovil sinergije in dodano vrednost.

EIT prek SZI poskuša pospeševati inovacije in pomagati ustvarjati večdisciplinarna in meddisciplinarna okolja, v katerih je večja verjetnost, da bodo inovacije uspevale in ustvarjale preboje v načinih sodelovanja med visokošolskimi, raziskovalnimi in poslovnimi področji. Ta pristop pomaga pri reševanju čedalje bolj zapletenih in med seboj povezanih družbenih izzivov, opredeljenih v programu Obzorje 2020, z združevanjem sektorskih in medsektorskih inovacij ter povezovanjem odličnih ljudi iz različnih sektorjev, ozadij in disciplin – ki se sicer ne bi nujno srečali – da skupaj najdejo rešitve za izzive.

Dosežki

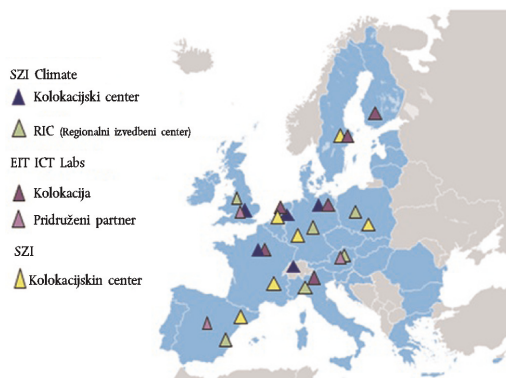
EIT je dokončal svojo začetno fazo, katere namen je bil pričeti z dejavnostmi EIT prek prvih SZI in vzpostaviti funkcije odločanja in izvrševanja EIT – upravni odbor in sedež. EIT je uspešno dosegel tudi svoj glavni cilj, in sicer popolno povezavo celotne inovacijske verige z združevanjem visokošolskih ustanov, raziskovalnih organizacij in podjetij v okviru prvih treh SZI, ustanovljenih v letu 2010 na področjih, ki sta jih Evropski parlament in Svet opredelila kot bistvena za prihodnji razvoj Evrope. Ta področja so trajnostna energija (v nadaljevanju: SZI InnoEnergy), prilagajanje podnebnim spremembam in njihova ublažitev (v nadaljevanju: SZI Climate) ter informacijska in komunikacijska družba prihodnosti (v nadaljevanju: EIT ICT Labs).

EIT se poleg tega zdaj utrjuje kot inovacijska ustanova prek svojega sedeža v Budimpešti. Prav tako je ustanovil fundacijo EIT, pravno neodvisno organizacijo, namenjeno spodbujanju in podpiranju dela in dejavnosti EIT ter povečevanju družbenega vpliva EIT.

SZI na poti do povezanih partnerstev, odličnih v svetovnem merilu

Prve tri SZI, ustanovljene leta 2010, so prve dejavnosti izvedle leta 2011. Kljub temu, da jim še vedno primanjkuje izkušenj, so uspešno dosegle kritično maso na svojih področjih, vključno z uravnoteženim sodelovanjem različnih sestavnih delov trikotnika znanja. Združena moč partnerjev v SZI – tako v številu kot v pomenu, ki ga imajo na svojih področjih – jim omogoča, da dosežejo odličnost v svetovnem merilu.

Graf 1 – kolokacija SZI

SZI so pri oblikovanju svojih strategij in struktur upravljanja uporabile različne pristope, ki odražajo različna tematska področja. Ena SZI je bila ustanovljena kot podjetje, drugi dve pa kot nepridobitni združenji. Vse so zgrajene okrog približno 30 osrednjih partnerjev in od pet do šest kolokacijskih centrov, ki so običajno obdani z različnim številom dodatnih pridruženih partnerjev, vključno z malimi in srednjimi podjetji (MSP).

Vzpostavitev SZI kot posameznih pravnih subjektov, ki jih vodi glavni izvršni direktor, je jasno odstopanje od tradicionalnega pristopa na osnovi več upravičencev. Vse SZI poleg tega sledijo poslovni logiki za strateško načrtovanje svojih dejavnosti in vse SZI izvajajo kolokacijski koncept, in sicer povezujejo različne skupine na enem fizičnem kraju, ki deluje kot klirinška hiša za mnoge dejavnosti SZI, ter združujejo kompetence in spretnosti, razvite na različnih specializiranih področjih na vseevropski ravni. Zlasti podjetja bodo imela pomembno vlogo pri izvajanju dejavnosti SZI, te pa bi morale biti sposobne mobilizirati naložbe in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja.

Dejavnosti SZI obsegajo celotno inovacijsko verigo in med drugim vključujejo uvedbo magistrskih in doktorskih študijskih programov z znakom EIT, ki združujejo odlično znanost z izobraževanjem na področju podjetništva, storitvami ustanavljanja podjetij in projekti mobilnosti. Z osredotočenjem začetnih dejavnosti SZI na nadarjenost in ljudi so bili prvi rezultati doseženi na področju izobraževanja in podjetništva, vključno z uvedbo magistrskih in doktorskih študijskih programov. Dve SZI sta združili sile in sodelujeta v skupnem programu magistrskega študija v pametnih omrežjih.

Dosežki SZI v njihovem prvem letu (2010–2011) so obetavni:

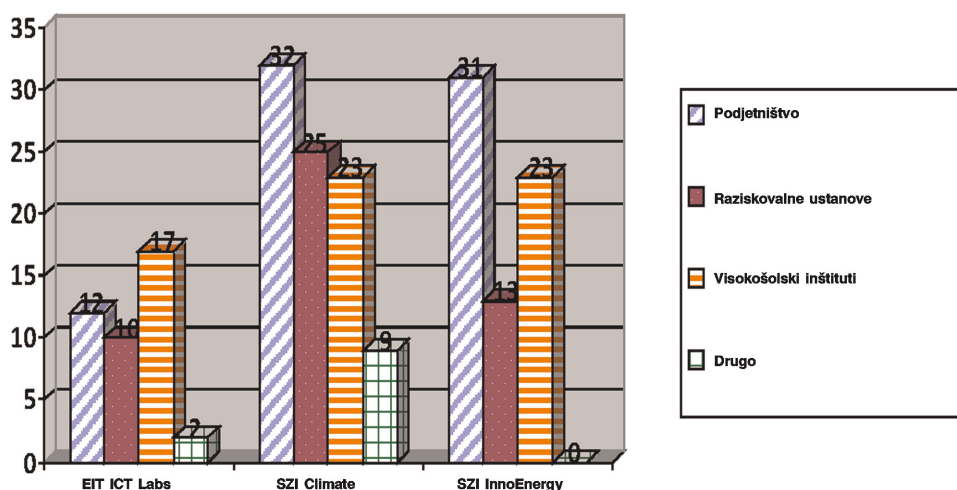
Skoraj 500 študentov je dokončalo usposabljanje v poletnih šolah in več kot 200 študentov je trenutno vpisanih v posebne programe magistrskega študija z znakom SZI. Povpraševanje nadarjenih ljudi je veliko: SZI InnoEnergy je na primer prejela 950 vlog za svoj magistrski program, sprejeli pa so lahko 155 študentov. Študentje, ki so leta 2010 in 2011 diplomirali v SZI Climate, so oblikovali združenje diplomantov, da bi ohranili dolgoročno sodelovanje s SZI.

Ustanovljeno je bilo že šest novih podjetij z izhodiščnim kapitalom iz nagrad in odlikovanj ali s podporo SZI. Trenutno je več kot 50 novih podjetij v fazi inkubacije. Skupnost EIT ICT Labs podpira 18 malih podjetij s poslovnimi inštruktorji.

Povezave znotraj trikotnika znanja so bile vzpostavljene na regionalni ravni prek meddisciplinarnih programov za strokovno izpopolnjevanje, kot je program SZI Climate „Pionirji v praksi“ (tega projekta za mobilnost se je do zdaj udeležilo 59 posameznikov).

Določena so bila nova pravila intelektualne lastnine, ki predvidevajo delitev dobička iz pravic intelektualne lastnine med sodelujoče družbe in pravno osebo SZI.

Graf 2 – partnerji SZI 2011 (podjetništvo, visoko šolstvo, raziskovalne ustanove)

1.2. Dodana vrednost EIT: razlikovalne značilnosti

Za pristop EIT so značilni številni elementi, s katerimi prinaša resnično dodano vrednost na ravni Unije:

- Preseganje razdrobljenosti z dolgoročnimi povezanimi partnerstvi in doseganje kritične mase s pomočjo njegove evropske razsežnosti: Na podlagi obstoječih pobud za sodelovanje EIT privede izbrana partnerstva v SZI na trajnejšo in bolj strateško raven. SZI omogočajo, da se partnerji, odlični v svetovnem merilu, združijo v nove konfiguracije, optimizirajo obstoječa sredstva in razvijejo nove in po potrebi odprte inovativne modele, dostopajo do novih poslovnih priložnosti prek novih vrednostnih verig, ki obravnavajo večja tveganja in večje izzive. Poleg tega centri odličnosti, čeprav jih je v vseh državah članicah veliko, pogosto posamično ne dosegajo kritične mase, potrebne za globalno konkurenčnost. Kolokacijski centri SZI nudijo močnim lokalnim akterjem priložnost za tesno čezmejno povezovanje z drugimi odličnimi partnerji, s čimer jim omogočajo, da delujejo in so priznani na svetovni ravni.
- Povečanje učinka naložb na izobraževanje, raziskave in inovacije ter preskušanje novih načinov za upravljanje inovacij: EIT s pospeševanjem prevzemanja in izkoriščanja tehnologij in izsledkov raziskav ter s prenosom raziskovalnih rezultatov v izobraževanje deluje kot katalizator inovacij, ki dodaja vrednost obstoječi raziskovalni bazi. Inovacijske dejavnosti posledično prispevajo k uskladitvi in povečanju vlaganj v raziskave ter k doseganju večje odzivnosti dejavnosti izobraževanja in usposabljanja na potrebe podjetij. V ta namen je EIT opremljen s precejšno stopnjo prilagodljivosti za preskušanje novih inovacijskih modelov, ki omogoča resnično razlikovanje pri upravljanju SZI in financiranju modelov ter hitro prilagajanje za boljše izkoriščanje novih priložnosti.
- Razvijanje talenta prek meja in spodbujanje podjetništva s povezovanjem v trikotniku znanja: EIT razvija inovacije, ki temeljijo na interesih ljudi, in postavlja študente, raziskovalce in podjetnike v središče svojih prizadevanj. Zagotavlja nove poklicne poti ter možnosti za mobilnost med univerzami in zasebnim sektorjem ter inovativne projekte za strokovni razvoj. Znak EIT, ki je podeljen inovativnim magistrskim in doktorskim programom SZI, bo po pričakovanjih prispeval k oblikovanju mednarodno priznane znamke odličnosti, ki bo pomagala pritegniti nadarjene iz Evrope in tujine. Podjetništvo se spodbuja prek nove generacije študentov, odličnih v svetovnem merilu, vključno s študenti doktorskega študija, ki imajo znanje in nazore, potrebne za spreminjanje zamisli v nove poslovne priložnosti. Ti študenti imajo ključno vlogo pri povezovanju trikotnika znanja.
- Pametno financiranje na podlagi finančnih vzvodov, združeno s pristopom, usmerjenim k rezultatom in podjetjem: EIT zagotavlja do 25 % proračuna SZI in katalizira 75 % finančnih sredstev iz široke palete javnih in zasebnih partnerjev in partnerjev tretjega sektorja, s čimer sam po sebi predstavlja podjetniški pristop in ustvarja precejšen učinek finančnega vzvoda z združevanjem velikih vlaganj in usmerjanjem različnih javnih in zasebnih virov za doseganje skupno dogovorjenih strategij. SZI bodo z notranjimi predpisi preprečile dvojno financiranje dejavnosti na nacionalni ravni in ravni EIT.

- Poleg tega z osredotočanjem tako na tržni kot družbeni učinek EIT uporablja pristop, usmerjen k rezultatom. SZI delujejo po poslovni logiki na podlagi letnih poslovnih načrtov, ki vključujejo ambiciozen portfelj dejavnosti od izobraževanja do ustanavljanja podjetij, z jasnimi cilji, končnimi izsledki in ključnimi kazalniki uspešnosti, s katerimi se ti merijo.

1.3. Sinergije in dopolnjevanje z drugimi pobudami za politike in financiranje

Medsebojna povezanost med raziskavami, inovacijami in visokošolskim izobraževanjem se v okviru pobud in programov Unije vse bolj priznava. Na evropski, nacionalni in regionalni ravni obstaja veliko možnosti za ukrepe, ki se medsebojno krepijo. Na ravni Unije bo strateški okvir, ki ga zagotavlja program Obzorje 2020 – okvirni program za raziskave in inovacije (2014–2020) – dodatno zagotovil, da bodo te sinergije v celoti izkoriščene.

EIT bo bistveno prispeval k ciljem, opredeljenim v programu Obzorje 2020, zlasti z obravnavanjem družbenih izzivov na način, ki dopolnjuje druge pobude na teh področjih. V okviru programa Obzorje 2020 bo EIT del cilja „družbeni izzivi“, vendar bo s pristopom neprekinjene interakcije prek ciljev prav tako prispeval k cilju „vodilni položaj industrije“ s spodbujanjem raziskav, ki temeljijo na rezultatih, in spodbujanjem ustanavljanja hitro rastočih inovativnih MSP. Navsezadnje bo prispeval k oblikovanju cilja „odlična znanstvena baza“ s spodbujanjem mobilnosti prek meja – disciplin, sektorjev in držav – in z vključevanjem kulture podjetništva in prevzemanja tveganj v inovativne podiplomske stopnje izobrazbe.

EIT bo s tem znatno prispeval k spodbujanju okvirnih pogojev, ki so potrebni za uresničitev inovativnega potenciala raziskav Unije in dokončanje evropskega raziskovalnega prostora (ERP).

Poleg tega EIT prinaša povsem razvito in potrebno izobraževalno razsežnost v politiko raziskav in inovacij Unije. Prek inovativnega, podjetniškega izobraževanja ima pomembno premostitveno vlogo med okvirom za raziskave in inovacije ter politikami in programi izobraževanja ter zagotavlja dolgoročno zavezanost, ki je potrebna za doseganje trajnostnih sprememb v visokošolskem izobraževanju. EIT zlasti z novimi, nad- in meddisciplinarnimi stopnjami izobrazbe z znakom EIT, ki jih podeljujejo sodelujoče visokošolske ustanove v skladu z nacionalnimi predpisi in postopki akreditacije, vodi skupna prizadevanja v smeri izobraževanja za inovacije z jasno povezavo s širšim evropskim programom za posodobitev visokošolskih institucij, s čimer spodbuja evropski visokošolski prostor.

Poleg tega obstajajo priložnosti za vzajemno krepitev interakcije s kohezijsko politiko Unije z obravnavanjem povezav med lokalnimi in globalnimi vidiki inovacij. Kolokacijski centri zagotavljajo čezmejno sodelovanje in imajo dobre možnosti za izkoriščanje različnih shem financiranja iz svojih regij. Kolokacijski centri imajo veliko vlogo pri krepitvi lokalno-globalne povezanosti SZI kot celote, vključno s tesnim sodelovanjem z regionalnimi organi, zlasti tistimi, ki sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju regionalnih inovacijskih strategij za pametno specializacijo. Poleg tega bi se lahko okrepile povezave med SZI in lokalnimi organizacijami grozdov, da se poveča udeležba MSP v dejavnostih SZI. Čeprav se priložnosti za sinergije razlikujejo glede na tematsko področje SZI, pa se za več pobud in programov na ravni Unije zdi posebej verjetno, da bodo zagotavljali koristi iz sodelovanja in usklajevanja. Ker sam koncept EIT/SZI temelji na dodajanju vrednosti obstoječi evropski odličnosti, si bodo sedanje in prihodnje SZI po definiciji prizadevale, da te sinergije raziščejo v največji meri. SZI bodo po pričakovanjih dodale vrednost pobudam, ki lahko obstajajo na ustreznih področjih, vključno s pobudami za skupno načrtovanje programov, evropskimi partnerstvi za inovacije in javno-zasebnimi partnerstvi.

Pobude za skupno načrtovanje programov, ključni instrument za odpravo razdrobljenosti na področju raziskav, bi morale zagotoviti jedro vseevropske raziskovalne baze SZI, kadar in kjer je to ustrezno. SZI pa lahko pospešijo in spodbudijo izkoriščanje odličnih javnih raziskav, združenih v okviru pobud za skupno načrtovanje programov, in na ta način obravnavajo razdrobljenost na področju inovacij. Skupne tehnološke pobude in novoustanovljena javna in zasebna partnerstva zagotavljajo platforme za spodbujanje raziskav velikega obsega, usmerjenih k industriji, in izboljšujejo razvoj glavnih tehnologij. SZI lahko pomagajo katalizirati te velike naložbe v raziskave, da bi okrepili prenos tehnologije in komercializacijo ter razvili nove projekte znotraj obstoječih podjetij s podjetniškimi talenti. S pristopom, ki temelji na trikotniku znanja, bo EIT dopolnjeval vlaganje Evropskega raziskovalnega sveta (ERS) na področju pionirskih raziskovalnih dejavnosti, odličnih v svetovnem merilu, z obravnavanjem celotne inovacijske verige od zamisli do uporabe in izkoriščanja ter bo zagotovil dodatne priložnosti na področju inovacij in izpostavljenosti podjetništvu raziskovalcev v programu „Marie Skłodowska-Curie“ in študentov v programu „Erasmus +“, da bi pomagal spodbuditi razvoj evropskega raziskovalnega prostora in evropskega visokošolskega prostora.

Prihodnja evropska inovacijska partnerstva bodo zagotavljala splošne okvire za usklajevanje in pametne sinergije med raziskovalnimi in inovacijskimi instrumenti ter politikami, ki temeljijo na ponudbi in povpraševanju. SZI lahko prispevajo k evropskim partnerstvom za inovacije s svojim distribuiranim značajem in praktičnimi izkušnjami ter zlasti z razvojem potrebnega človeškega kapitala, izobraževanjem ključnih akterjev, kot so podjetniki in raziskovalci, ter opredelitvijo okvirnih pogojev in najboljše prakse glede vprašanj politike oziroma regulativnih ali standardizacijskih vprašanj v svojem zadevnem sektorju.

V praksi se bodo priložnosti za sinergije uresničile na različne načine od SZI do SZI in od izziva do izziva. Danes se razvijajo povezave na ravni SZI z drugimi pobudami, ki se razlikujejo glede na posebnosti vsake SZI in njeno tematsko področje. Poleg tega bi moral EIT spodbujati sinergije in interakcijo med SZI v stebrih programa Obzorje 2020 in z drugimi ustreznimi pobudami ter pri tem upoštevati, da lahko prihaja do prekrivanja.

Primeri sinergij med SZI in drugimi pobudami v praksi (od 9/2011)

- EIT ICT Labs se povezuje in tesno sodeluje s prihodnjim spletnim javno-zasebnim partnerstvom, skupno tehnološko pobudo Artemis in pobudami EUREKA, kot sta ITEA2 (Informacijska tehnologija za evropski napredek) in partnerstvo Zaupanje v digitalno življenje. Z uporabo „katalizatorjev“ SZI, kot so Inovacijski radar, Pospeševalnik patentov in Prenos tehnologije tekom življenjskega cikla raziskovalnih projektov, ki jih financira Unija, EIT ICT Labs povečuje svoj vpliv na trgu. S ponujanjem dostopa do svojih kolokacijskih centrov lahko izboljša mobilnost ljudi in zamisli po vsej Evropi.
- SZI InnoEnergy prispeva k izvajanju strateškega načrta Unije za energetska tehnologija (načrt SET), med drugim s sodelovanjem v platformi SETIS za spremljanje in vzporejanje tehnologij ter s prispevkom k evropskim industrijskim pobudam. Prav tako trenutno sodeluje s Skupnim raziskovalnim središčem Komisije (JRC) za simulacijske sposobnosti pri oblikovanju scenarijev.
- SZI Climate aktivno zagotavlja sinergije s pobudami za skupno načrtovanje programov na tem področju, saj bosta inovacijska agenda in izvedbeni načrt SZI delno temeljila na skupnem strateškem programu, opredeljenem v skupnem načrtovanju programov za podnebje (storitve za podnebje in prilagajanje podnebjem). Regionalne inovacijske in izvedbene skupnosti v okviru SZI Climate zagotavljajo izviren vseevropski regionalni inovacijski model, ki uporablja regije kot preskuševališča, ki povezujejo razvoj vodstvene zmogljivosti in regionalnih prednosti z globalnimi izzivi.

2. Poglobitev vloge EIT po letu 2013: prednostne naloge

2.1. Spodbujanje rasti, vpliva in trajnostne narave prek EIT

Izkušnje iz faze ustanavljanja

Proces ustanavljanja prvih SZI je vključeval precej „učenja skozi prakso“. Pokazal je, da so SZI novi koncepti, vse strani, vključene v proces, pa so podcenjevale izziv pravnega organiziranja SZI in oblikovanja pogodbenih razmerij s SZI in njihovimi partnerji. Ne zadostno znanje glede primernosti različnih oblik pravne osebe ni pomagalo olajšati procesa ustanavljanja. Medtem ko je treba ohraniti pristop od spodaj navzgor, ki vsaki SZI daje precej svobode, da organizira svoja partnerstva, je treba zagotoviti nadaljnje smernice in podporo za določitev primernih pravnih oblik organiziranja. Poleg tega se ne sme podcenjevati izziva, ki ga predstavlja združevanje različnih akademskih in poslovnih kultur v eno pravno osebo; od tod torej pomembnost skupnih vrednot tako na ravni SZI kot EIT. Poleg tega so SZI institucionalne inovacije velikega obsega in nobena SZI po svojih značilnostih, vključno z velikostjo in organizacijo, ni enaka drugi. To nudi bogato paleto inovacijskih modelov, vendar je zaradi tega splošno usklajevanje in spremljanje SZI bolj zahtevno.

V prihodnosti bi moral EIT zagotoviti jasnejše smernice od procesa izbora naprej, da se zagotovi, da imajo vse SZI enake bistvene strateške značilnosti, in hkrati omogočijo različni pristopi na področju organizacije, izvajanja in financiranja SZI.

EIT bi moral zmanjšati upravna bremena in najboljše prakse ter izkušnje obstoječih SZI posredovati novim SZI. Sedanje skupno število treh SZI namreč še ne zagotavlja potrebne kritične mase, da bi EIT lahko razvil svoj polni potencial kot vodilni inovacijski inštitut.

Poleg tega mora biti EIT več kot „vsota svojih sestavnih delov“ in dejavnosti med SZI je treba spodbujati.

EIT si mora dolgoročno ustvariti jasno identiteto in svetovno prepoznavno znamko EIT. Oblikovanje močne znamke EIT lahko vključuje dejavnosti za vzpostavitev močne osebne in poslovne mreže okoli skupnosti EIT (študentje, diplomanti, učitelji, podjetniki, strokovnjaki itd.) ter organizacijo konferenc in dogodkov za krepitev občutka identitete in prepoznavnosti.

EIT kot vlagatelj v trikotnik znanja

EIT namerava na podlagi teh izkušenj utrditi in dalje razviti svojo vlogo „vlagatelja“, ki podpira obstoječe centre odličnosti na področju raziskav, podjetništva in visokošolskega izobraževanja v Evropi, jim omogoča, da se združijo, in prek SZI spodbuja dolgoročno sistematično sodelovanje med njimi.

Pristop „EIT kot vlagatelj“ pomeni osredotočenost na prepoznavanje najboljših strateških priložnosti in izbiro portfelja partnerstev, odličnih v svetovnem merilu – to je SZI – da te priložnosti uresničijo. EIT kot del tega pristopa z jasnim in preglednim postopkom dodeli letna nepovratna sredstva SZI na podlagi njihove pretekle uspešnosti in predlaganih dejavnosti v njihovem poslovnem načrtu. Pri oceni poslovnih načrtov bodo pomagali zunanji, neodvisni strokovnjaki. Glede na to EIT ne sme samo določiti splošnih usmeritev in vizij, temveč mora SZI zagotavljati ustrezno raven podpore in spremljati njihovo uspešnost. Hkrati se SZI daje precejšnja stopnja svobode za opredelitev njihovega programa, notranjih strategij in organizacije ter za izvajanje njihovih dejavnosti in mobilizacijo potrebnih nadarjenih ljudi in sredstev.

Donosnost vlaganja EIT v SZI bo merjena v oprijemljivih koristih za evropsko gospodarstvo in družbo nasploh, kot so ustvarjanje novih podjetij, izdelkov in storitev na obstoječih in prihodnjih trgih, bolje usposobljeni podjetniki, nove in privlačnejše priložnosti za zaposlitev ter pritegnitev in zadržanje nadarjenih ljudi iz vse Unije in tujine.

To zahteva, da se vzpostavi robusten sistem spremljanja in vrednotenja za EIT, ki se osredotoča na dosežke, rezultate ter ustvarjanje gospodarskih in družbenih učinkov v primerjavi z najboljšimi mednarodnimi praksami. Vzpostavitev uravnoteženega sistema spremljanja uspešnosti za ocenjevanje vpliva EIT prek SZI, uspešnosti EIT kot organizacije in prispevka EIT k programu Obzorje 2020 je prednostna naloga v tej smeri.

Pomemben element v tem pogledu je prav tako razvoj, skupaj s SZI, resnične „identitete podjetja“ EIT okrog nabora skupnih vrednot. Čeprav imajo vse SZI in njihovi posamezni partnerji dejansko lastne korporativne identitete in vrednote, pa so vsem skupne vrednote, ki združujejo skupnost EIT/SZI. Te so: odličnost v trikotniku znanja, visoko usposobljeni in podjetni ljudje, dolgoročno sodelovanje prek meja, med disciplinami in sektorji ter osredotočanje na družbeni in gospodarski vpliv. Taka identiteta bo prav tako izboljšala zunanjo prepoznavnost in ugled EIT in SZI.

2.1.1. Utrditev ter spodbujanje rasti in vpliva obstoječih SZI

EIT bo aktivno podpiral prve tri SZI za izboljšanje njihovega potenciala in vpliva ter njihovega prispevka k ciljem programa Obzorje 2020. Sčasoma bodo SZI razširile svoj prvotni portfelj dejavnosti, da bi izkoristile nove tržne ali družbene priložnosti in se prilagodile spreminjajočemu globalnemu okolju. Da bi ta razvoj podprl, bo EIT v tesnem sodelovanju z vsako posamezno SZI na odprt in pregleden način svetoval in določil strategije financiranja po meri, ki istočasno podpirajo strateške dejavnosti z vidika EIT.

SZI bi morale ostati dinamična partnerstva in zato biti odprta za nove partnerje iz vse Evrope na podlagi odličnosti, vendar morajo prav tako po potrebi prekiniti obstoječa partnerstva. SZI bi morale izkoristiti nove vire obstoječe in potencialne odličnosti vedno, ko prinašajo dodano vrednost, s sodelovanjem novih partnerjev v obstoječih kolokacijskih centrih, boljšim delom med kolokacijskimi centri znotraj vsake SZI ali celo z ustanovitvijo novega kolokacijskega centra, pri čemer morajo njihova partnerstva s SZI še naprej ostati osredotočena, robustna in obvladljiva.

Za doseganje največje uspešnosti SZI je enako pomembno, da sta sodelovanje in konkurenčnost dobro uravnotežena. EIT bo skupnosti SZI spodbujal k sodelovanju med SZI na področjih, ki nudijo velike možnosti za sinergije, npr. prek skupnih programov za strokovno izpopolnjevanje, skupnih raziskovalnih dejavnosti, magistrskih ali doktorskih programov ali mobilnosti med SZI, ki poteka med univerzami in podjetji. Sočasno bo EIT zagotavljal spodbude za določeno stopnjo konkurenčnosti, da SZI spodbudi, da ostanejo osredotočene na rezultate in učinke ter sprejmejo ustrezne ukrepe v primeru slabih rezultatov.

SZI ne gradijo samo na obstoječi odlični raziskovalni bazi svojih partnerjev, temveč so tudi na čelu spodbujanja in izvajanja izobraževalnega poslanstva EIT. Namen je izobraževati in usposablјati nadarjene ljudi v spretnostih, znanju in miselnosti, potrebnih v svetovnem gospodarstvu in družbi, ki temeljita na znanju, tudi v podjetništvu. V ta namen EIT med drugim dejavno spodbuja programe izobraževanja z znakom EIT s spremljanjem njihove kakovosti in skladnega izvajanja po vseh SZI. Pri tem delu se bodo močno opirali na vrednotenja kolegov in strokovnjakov ter vzpostavili dialog z nacionalnimi in mednarodnimi organi za zagotavljanje kakovosti. To bo izboljšalo nacionalno in mednarodno priznavanje in ugled kvalifikacij z znakom EIT in povečalo njihovo privlačnost v svetovnem merilu ter tako izboljšalo zaposljivost diplomantov, hkrati pa bo zagotovilo platformo za sodelovanje na mednarodni ravni. V prihodnosti se bo SZI spodbujalo, da svoje izobraževalne dejavnosti razširijo prek podiplomskega izobraževanja, ob večji izbiri različnih načinov študija, da bi poskrbeli za širši nabor inovativnih dejavnosti strokovnega izpopolnjevanja, vključno z izobraževanjem vodilnih delavcev, programi usposabljanja po meri – tudi poklicnimi programi usposabljanja – in poletnimi šolami, pa tudi pripravništva pri SZI in njihovih partnerjih.

Da bi povečale učinek svojih izobraževalnih dejavnosti in dosegle širše občinstvo, lahko SZI na eksperimentalni podlagi predvidijo oblikovanje modulov učenja na daljavo in e-učenja za dodiplomske programe ali svežnje, namenjene šolskemu izobraževanju.

EIT bo:

- spodbujal SZI k razširitvi izbire dejavnosti izobraževanja in usposabljanja, k svetovanju o njih ter ozaveščanju o obstoju teh izobraževalnih programov;
- postopoma vzpostavil konkurenčne mehanizme pregleda za dodeljevanje odstotnega deleža nepovratnih sredstev SZI, ki bo odvisen od poslovnih načrtov in uspešnosti SZI in pri katerem se bo upoštevalo dejstvo, da SZI rastejo z različno hitrostjo;
- spodbujal SZI k razvoju skupnih dejavnosti v zvezi s horizontalnimi vprašanji;
- vzpostavil sistem strokovnega vrednotenja za kvalifikacije z znakom EIT in sodeloval v dialogu z nacionalnimi in mednarodnimi organi za zagotavljanje kakovosti, da bi spodbudil usklajen pristop.

2.1.2. Ustanavljanje novih SZI

Da bi dodatno izboljšal učinke in spodbujal inovacije na novih področjih družbenih izzivov, bo EIT postopoma razširil svoj portfelj SZI. Z zasledovanjem naraščajoče poti razvoja pri ustanavljanju novih SZI bo EIT zagotovil, da bodo izkušnje, pridobljene iz prejšnjih krogov, ustrezno upoštevane in da se SZI ustanovijo samo na področjih, kjer obstajata očiten inovacijski potencial in vrhunska odličnost, na katerih se lahko gradi. V obdobju 2014–2020 bodo zato nove SZI ustanovljene v treh valovih. Razpis za dve SZI bo objavljen leta 2014, naslednji razpis za dve SZI leta 2016, razpis za eno SZI pa leta 2018, če bo rezultat pregleda EIT iz člena 32(2) Uredbe (EU) št. 1291/2013 Evropskega parlamenta in Sveta⁽¹⁾ pozitiven, kar bo privedlo do portfelja osmih SZI v obdobju 2014–2020 (kar pomeni vzpostavitev od 35 do 45 kolokacijskih centrov po vsej Uniji). Postopek izbora za SZI v veliki meri temelji na pozitivnih rezultatih izkušenj, pridobljenih v procesu vzpostavljanja SZI prve faze, ter na temeljitim znanjem vrednotenju EIT in obstoječih SZI, vključno z oceno gospodarskega in družbenega učinka SZI ter prispevka EIT h krepitvi inovacijske zmogljivosti Unije in držav članic, kakor tudi na rezultatih iz vrednotenja programa Obzorje 2020, kadar je to ustrezno.

Nove SZI bodo vzpostavljene na področjih, ki imajo resničen potencial za inovacije. EIT s tem v celoti prispeva k ciljem širšega programa politike Unije in zlasti k ciljem programa Obzorje 2020, ki opredeljuje številne velike družbene izzive, ter k spodbujevalnim in industrijskim tehnologijam. Cilj je vzpostaviti SZI na tematskih področjih, ki se lahko zaradi svoje velikosti in zapletene narave rešujejo samo z meddisciplinarnim, čezmejnem in medsektorskim pristopom. Izbira tematskih področij mora zato temeljiti na skrbni analizi, ali SZI lahko prispeva resnično dodano vrednost in pozitivno vpliva na gospodarstvo in družbo.

Evropska komisija je izvedla to analizo v okviru procesa, katerega namen je objektivno oceniti potencial tematskih področij prihodnjih SZI. Eno izhodišče je bil osnutek SIP, ki ga je upravni odbor EIT predložil Komisiji junija 2011. Hkrati je bil razvit nabor robustnih meril, da se omogoči objektivna ocena inovacijskega potenciala vsakega prihodnjega tematskega področja. Veljavnost teh meril je bila preverjena s širšo inovacijsko skupnostjo iz celotnega trikotnika znanja na podlagi odprtega javnega posvetovanja. Rezultat tega postopka je naslednji seznam meril:

⁽¹⁾ Uredba (EU) št. 1291/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o ustanovitvi programa Obzorje 2020 – okvirni program za raziskave in inovacije (2014–2020), (Glej stran 104 tega uradnega lista).

- reševati pomembne gospodarske in družbene izzive, s katerimi se sooča Evropa, in prispevati k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020;
- uskladiti z zadevnimi politikami Unije in obstoječimi pobudami v okviru programov Obzorje 2020 in Erasmus+;
- sposobnost mobilizirati vlaganja in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja, imeti obstoječi trg za svoje izdelke ali sposobnost ustvariti nove;
- ustvarjati trajnostni in sistematski učinek, merjen v številu novih izobraženih podjetnih oseb, novih tehnologij in novih podjetij ter novih visokokvalificiranih delovnih mest;
- po vsej Evropi združiti kritično maso raziskav, izobraževanja in inovacijskih zainteresiranih strani, odličnih v svetovnem merilu, ki se sicer ne bi povezali, vključno s sodelovanjem s partnerji zunaj Evrope;
- zahtevati naddisciplinarne pristope in spodbujati visokošolske ustanove k razvijanju novih vrst izobraževanja prek meja disciplin;
- obravnavati večje inovacijske razlike, kot je evropski paradoks, tj. tematska področja, pri katerih ima Evropa močno raziskovalno bazo, vendar slabo inovacijsko uspešnost.

Ocena tematskih področij, ki jih je EIT predlagal v osnutku in ki jih je predlagala širša skupnost zainteresiranih strani, je jasno pokazala nekatere razlike glede možnega učinka, ki bi ga vzpostavitev SZI zagotavljala. Zaradi tega so bile številna tematska področja povsem opuščena, druga pa so bila na novo opredeljena, da bi bolje ustrezala posebnostim evropskega in svetovnega okolja na tem področju.

Naslednja tematska področja so bila opredeljena kot področja, pri katerih ima vzpostavitev nove SZI največje možnosti za dodajanje vrednosti obstoječim dejavnostim in zagotavljanje resničnega pospeška inovacijam:

- inovacije za zdravo življenje in dejavno staranje;
- surovine – trajnostno odkrivanje, pridobivanje, predelava, recikliranje in uporaba nadomestnih surovin;
- hrana za prihodnost – trajnostna oskrbovalna veriga od virov do potrošnikov;
- proizvodnja z dodano vrednostjo;
- mobilnost v mestih.

Več podrobnosti o posameznih tematskih področjih je v informativnih listih na koncu dokumenta ⁽¹⁾.

Na podlagi teh tematskih področij bo EIT lahko samostojno organiziral postopek izbora novih SZI. Uspeh prihodnjih razpisov za SZI bo v veliki meri odvisen od jasnih usmeritev, kar zadeva pričakovanja in zahteve, kakor tudi od časovnega okvira, ki bo prijaviteljem za SZI omogočil, da se pred predložitvijo predloga pravno in finančno dobro organizirajo. SZI bodo izbrane na podlagi podrobnih pravil, opredeljenih v Uredbi o EIT, ki bodo temeljila na splošnih načelih odličnosti in inovacijske pomembnosti. Vsaka izbrana SZI bo morala pokazati, kako bo ustvarila največji vpliv na danem področju, in dokazati vitalnost svoje strategije.

⁽¹⁾ Informativni listi so povzetek opravljene analize pomembnosti in dodane vrednosti vzpostavljanja SZI na predlaganih tematskih področjih. Navajajo okvirne informacije o morebitnem delovanju SZI na specifičnem področju, vendar ne določajo dejavnosti in delovnih metod prihodnjih SZI.

Ker je treba k ustanavljanju novih SZI pristopiti postopno, je izbor tematskih področij za tri valove temeljil na zrelosti področja, možnem družbenem in gospodarskem učinku ter priložnostih za sinergije z drugimi pobudami. Temi za val za leto 2014 sta:

- inovacije za zdravo življenje in dejavno staranje;
- surovine – trajnostno odkrivanje, pridobivanje, predelava, recikliranje in uporaba nadomestnih surovin.

Temi za val za leto 2016 sta:

- hrana za prihodnost – trajnostna oskrbovalna veriga od virov do potrošnikov;
- proizvodnja z dodano vrednostjo.

Tema za val za leto 2018 je:

- mobilnost v mestih.

EIT bo:

- pripravil izbirni postopek za vsak val SZI, ki bo prijaviteljem za SZI omogočal dovolj časa za pripravo predlogov;
- objavil razpise za pet novih SZI: razpis za dve novi SZI v letu 2014 na temo zdravega življenja in dejavnega staranja ter na temo surovin, razpis za dve novi SZI v letu 2016 na temo hrane za prihodnost in na temo proizvodnje z dodano vrednostjo ter razpis za eno novo SZI v letu 2018 na temo mobilnosti v mestih;
- si po najboljših močeh prizadeval zagotoviti, da bo o prihodnjih izbirnih postopkih za SZI seznanil čim večje število potencialnih zainteresiranih strani;
- zagotovil, da bodo okvirni pogoji prihodnjih izbirnih postopkov za SZI privedli so optimalnega izida, zlasti z zagotovitvijo jasnih usmeritev glede zahtev in postopkov ter z zagotovitvijo zadostnega časa, da lahko predlagatelji organizirajo partnerstvo.

2.2. Povečanje vpliva EIT

Spodbujanje inovacij po vsej Uniji

V začetnem obdobju je EIT svoja prizadevanja v glavnem osredotočal na ustanovitev SZI. Medtem ko je jasen cilj za EIT krepiti obstoječe centre odličnosti, bo EIT prav tako moral zagotoviti koristi za območja Unije, ki v SZI ne sodelujejo neposredno. Zaradi tega je bistvenega pomena za EIT, da dejavno spodbuja razširjanje najboljših praks za povezovanje trikotnika znanja, da bi razvil skupno kulturo izmenjave inovacij in znanja.

EIT si mora v prihodnje prizadevati, da postanejo izkušnje SZI razumljive in ponovljive, ter jih vgraditi v kulturo, ki lahko deluje kot vzornik v Evropi in zunaj nje. S prepoznavanjem, analiziranjem in izmenjavo najboljših praks ter novimi modeli SZI za upravljanje in financiranje si EIT prizadeva zagotoviti, da se znanje, ustvarjeno znotraj EIT in njegovih SZI, razširja in izkorišča v prid ljudi in institucij, vključno s tistimi, ki ne sodelujejo neposredno v SZI.

EIT si bo tudi prizadeval povečati svojo prepoznavnost v Uniji. Za zagotovitev zadostnega dostopa do informacij o delovanju in ciljih EIT in SZI bi bilo treba uporabiti vsa ustrezna sredstva in poti komunikacije.

EIT ima lahko odločilno vlogo pri združevanju različnih pristopov, ki jih uporabljajo SZI, in pri doseganju njihove prenosljivosti na področja, na katerih je inovacijska zmogljivost majhna in ki sicer ne bi bila sposobna izkoristiti izkušenj, ki jih je pridobil EIT. Takšen obseg bo zagotovil, da bodo koristi izkušenj EIT spodbujale razvoj inovacijske zmogljivosti na teh področjih. S to dejavnostjo je mogoče ustvariti velike donose, če temelji na delu SZI.

Uvedba regionalne inovacijske sheme (RIS), usmerjene k partnerstvu med visokošolskimi ustanovami, raziskovalnimi organizacijami, podjetji in drugimi organizacijami zainteresiranih strani, bo zagotovila poseben mehanizem za razširjanje najboljše prakse in čedalje širšo udeležbo pri dejavnostih SZI.

Takšna shema udeležencem zunaj SZI ne bo samo zagotavljala priložnosti, da od SZI pridobijo znanje in z njimi stopijo v stik, temveč jih bo prav tako spodbudila, da v polni meri izkoristijo svoje znanje in izkušnje, pridobljene na področjih zunaj SZI, s tem pa bo povečala inovacijsko zmogljivost po vsej Uniji. Poleg tega bodo morali udeleženci shem RIS pokazati jasno tematsko usmeritev s sklicevanjem na ustrezne regionalne inovacijske načrte, zlasti na strategije za pametno specializacijo, s čimer bi zagotovili strateški učinek.

Shemo bodo SZI izvajale prostovoljno, pri čemer jih bo po potrebi podpiral EIT. Udeleženci bodo izbrani v odprtem in preglednem postopku, ki ga bodo vodile SZI.

Dejavnosti v okviru sheme RIS bodo v pristojnosti SZI. Mednje bi lahko sodili tudi ukrepi strukturirane mobilnosti, s katerimi bi zagotovili, da bodo imeli nadarjeni ljudje – študenti, raziskovalci, učitelji in podjetniki vseh starosti in na vseh ravneh poklicne poti – zunaj SZI možnost udeležiti se dejavnosti SZI.

Udeleženci sheme RIS bodo uporabljali predvsem druge vire financiranja, tudi nacionalno financiranje, strukturne sklade in lastna sredstva, s katerimi bi omogočili udeležbo v shemi, EIT pa lahko SZI spodbuja k izvajanju sheme RIS s financiranjem ukrepov strukturirane mobilnosti v okviru programa dejavnosti razširjanja in ozaveščanja.

Glavna gonilna sila učenja na ravni EIT so lahko: odlične raziskave za oblikovanje novih podjetij in novih poslovnih modelov, ki temeljijo na inovacijah, vključno z možnostjo, da MSP ter javne institucije dejavnije sodelujejo pri inovacijah, upravljanje portfeljev intelektualne lastnine in novi pristopi k skupni uporabi intelektualne lastnine, podjetništvu in novim celostnim oblikam večdisciplinarnega izobraževanja; inovativni upravljavski in finančni modeli, ki temeljijo na konceptu odprtih inovacij ali vključujejo javne organe. To bo pomagalo EIT biti vzornik in delovati kot osrednja točka v evropskem inovacijskem okolju ter postati mednarodno priznana inovacijska ustanova, odlična v svetovnem merilu.

Spodbujanje in privabljanje nadarjenih

Nadarjeni ljudje so osrednjega pomena za uspešne inovacije. Ena od najpomembnejših vlog EIT je dati nadarjenim ljudem priložnost, da v polni meri izkoristijo svoje zmožnosti, in ustvariti okolja, v katerih lahko uspevajo. EIT ustvarja taka okolja s pomočjo SZI, vendar jih mora dopolniti s strategijami za privabljanje in vključevanje vrhunskih talentov zunaj SZI.

Poleg tega ima EIT jasno vlogo pri privabljanju nadarjenih zunaj Unije. Z oblikovanjem močne blagovne znamke in navezovanjem strateških povezav s ključnimi partnerji po svetu lahko EIT prispeva k privlačnosti partnerjev znotraj SZI. EIT mora v tesnem sodelovanju s SZI razviti močno mednarodno strategijo, s katero bi prepoznal in navezal stike z ustreznimi sogovorniki in morebitnimi partnerji. V zvezi s tem morajo EIT in SZI v polni meri izkoristiti obstoječe pobude Unije na tem področju, kot so programi Unije na področju raziskav, izobraževanja in usposabljanja ter programi za mlade, vključno s programom „Erasmus+“ in dejavnosti „Marie Skłodowska-Curie“ ter preostalimi pobudami za mobilnost na ravni Unije. EIT lahko poleg tega med drugim s spodbujanjem vzpostavitve mreže diplomantov EIT podpira izmenjavo znanja, mentorstvo in mreženje.

EIT bo svoja prizadevanja za spodbujanje nadarjenih ljudi in genialnih zamisli dopolnil z drugimi ukrepi, kot sta organizacija natečajev za ideje ali podeljevanje nagrad za inovacije, bodisi na lastno pobudo bodisi v sodelovanju z vodilnimi svetovnimi partnerji.

EIT bo:

- spodbujal udeležbo v dejavnostih ozaveščanja in po potrebi zlasti podpiral SZI v zvezi z regionalno inovacijsko shemo;
- vzpostavil oziroma prilagodil spletno orodje za zagotovitev platforme za izmenjavo znanja in povezovanje v mreže okrog EIT;
- vzpostavil in podpiral funkcionalno in močno mrežo diplomantov iz dejavnosti izobraževanja in usposabljanja v okviru EIT/SZI (v nadaljnjem besedilu: diplomanti EIT);

- omogočil sistematičen dostop do izkušenj in zgodb o uspehu v okviru SZI širši inovacijski skupnosti v Uniji in zunaj nje, kar lahko vključuje razvoj repozitorija odprtih programov iz dejavnosti izobraževanja in usposabljanja v okviru EIT in SZI;
- zagotovil močno udeležbo zasebnega sektorja, tudi MSP, v trikotniku znanja.

2.3. *Novi mehanizmi za izvajanje in k rezultatom usmerjeno spremljanje*

Da bi dosegel učinkovite rezultate ter spodbujal inovacijske preboje in sodelovanje poslovne skupnosti, mora EIT poenostavitve izvesti na odgovoren način. EIT svojo prilagodljivost še vedno lahko izkoristi do polne mere, da bi lahko nadaljeval s poenostavljanjem.

EIT kot „vlagatelj“ v SZI obravnava poenostavitev kot dinamičen proces, ki je vgrajen v delovanje EIT in je sestavni del njegove vloge zagotavljanja podpore SZI. V ta namen si bo EIT prizadeval za prilagoditev, izboljšanje in racionalizacijo svojih postopkov spremljanja, poročanja in financiranja ter nenehno iskal poenostavljene pristope, ki lahko pomagajo SZI obvladovati nove, nastajajoče potrebe in spodbujati njihov učinek.

SZI bodo zagotavljale idealni preskusni poligon za nove pristope k financiranju in upravljanju inovacij. Na podlagi eksperimentov in izkušenj SZI bo EIT oblikoval program poenostavitev na ključnih področjih, kot so pogodbeni sporazumi, poenostavljeno poročanje, pavšalni zneski in pavšalne stopnje, da bi zmanjšal upravno obremenitev za SZI.

Komisija bo natančno spremljala zmožnost EIT, da pripravi kar se da enostavne sporazume in načela za financiranje in upravljanje dejavnosti SZI, ki temeljijo na lastnem programu EIT za poenostavitev. Pridobljena spoznanja – vključno z neuspehi – bodo dana na voljo prihodnjim SZI in programom Unije ter projektom v okviru programa Obzorje 2020.

Komisija je okrepila svoja prizadevanja, kar zadeva podporo EIT pri vzpostavljanju k rezultatom usmerjenega zanesljivega in stabilnega sistema spremljanja. Ta sistem spremljanja bo zagotovil polno odgovornost EIT in SZI, kakovost končnih izsledkov in prispevek k prednostnim nalogam programa Obzorje 2020 ter hkrati omogočil dovolj prilagodljivosti pri delovanju SZI ter odprtost za nove zamisli in partnerje. Omogočil bo razvoj zmogljivosti EIT za zbiranje in analiziranje vhodnih podatkov, prejetih od SZI, vključno z viri financiranja za merjenje uspešnosti EIT glede na njegove lastne cilje ter primerjavo praks EIT in SZI z najboljšimi praksami na evropski in svetovni ravni.

Ta sistem bo oblikovan tako, da bo prilagodljiv, po potrebi pa bo upoštevan tudi razvijajoči se in rastoči portfelj dejavnosti EIT in SZI. Na podlagi priporočila neodvisnega zunanega ocenjevanja in splošnih določb o spremljanju iz programa Obzorje 2020 je Komisija v povezavi z EIT in SZI predlagala vzpostavitev k rezultatom usmerjenega sistema spremljanja uspešnosti EIT, ki bo obravnaval štiri ravni dejavnosti:

- raven programa Obzorje 2020: redno spremljanje prispevka EIT in SZI k doseganju ciljev programa Obzorje 2020;
- raven EIT: ocenjevanje rezultatov EIT kot uspešnega in učinkovitega organa Unije; to bo merjeno z vidika podpore, ki jo nudi SZI, intenzivnosti in pokrivanja njegovih dejavnosti ozaveščanja, razširjanja in mednarodnih dejavnosti ter njegove sposobnosti zagotavljanja poenostavljenih postopkov;
- raven sodelovanja med SZI: spremljanje prispevka vseh SZI k doseganju strateških ciljev EIT, kakor so opredeljeni v zadevnem instrumentu, kot je kazalnik dosežkov EIT;
- raven posameznih SZI: spremljanje uspešnosti posameznih SZI na podlagi individualnih ciljev in ključnih kazalnikov uspešnosti, kakor so določeni v poslovnih načrtih posameznih SZI. SZI imajo različne poslovne modele in trge, zato imajo tudi različne industrijske ključne kazalnike uspešnosti, ki so bistvenega pomena za uspešno upravljanje posamezne SZI.

EIT bo:

- razvil program za poenostavitev, vključno z merili za ocenjevanje napredka, ter poročal Komisiji o napredku pri izvajanju tega programa na podlagi letnega poročila o dejavnostih; zagotovil, da se po vsej Uniji razširjajo modeli za poenostavitev, in obvestil druge pobude Unije;

- v sodelovanju s Komisijo in SZI vzpostavil celovit sistem spremljanja prispevka EIT k programu Obzorje 2020, vpliva EIT prek lastnih dejavnosti in dejavnosti SZI ter rezultatov SZI. EIT bo o vseh svojih dejavnostih spremljanja poročal v letnem poročilu o dejavnostih, ki ga bo poslal Evropskemu parlamentu in Svetu.

3. Učinkovito odločanje in ureditev dela

Upravljalvska struktura EIT združuje pristop SZI od spodaj navzgor s strateškim usmerjanjem z ravni EIT. Za odločanje na ravni EIT mora biti zato značilen resnično strateški pogled, združen z učinkovitimi mehanizmi za izvajanje in sistematskim vključevanjem akterjev v trikotniku znanja po vsej Evropi.

Model vodenja EIT je izkazal svojo vrednost, vendar izkušnje iz začetnega obdobja kažejo, da je mogoče storiti še več, da se izboljša učinkovitost mehanizmov EIT za sprejemanje odločitev in izvajanje. Razmerje med upravnim odborom EIT, pristojnim za strateške odločitve, in sedežem EIT, pristojnim za izvajanje, je treba bolj jasno opredeliti in poenostaviti. Sedež EIT bo moral opredeliti kritična področja, na katerih mora EIT zagotavljati podporo SZI, pri čemer je treba doseči ustrezno ravnotežje med funkcijami zagotavljanja podpore in spremljanja. Upravni odbor mora bolj zagotoviti, da bodo izkušnje SZI in širše inovacijske skupnosti ustrezno upoštevane pri strateških odločitvah. Navsezadnje pa bi moral biti EIT še naprej odgovoren Svetu in državam članicam.

3.1. Poenostavitev in razjasnitev odločanja EIT

Upravni odbor EIT določa strateško usmeritev EIT in okvirne pogoje za SZI ter prek svojih članov povezuje EIT z različnimi skupnostmi zainteresiranih strani na tem področju. V skladu s poslovno naravnanim pristopom EIT mora biti odločanje učinkovito, hitro in osredotočeno.

V zvezi s tem so odločujoči dejavniki velikost, sestava in postopki upravnega odbora. Načelo neodvisnih članov, združeno z omejenim številom izvoljenih članov, ki predstavljajo skupnost SZI, se je izkazalo kot dobro in omogoča zbiranje strokovnega znanja iz celotnega trikotnika znanja. Vendar je prvotni model z 18 izvoljenimi člani ter z nedavno še štirimi dodatnimi predstavniki SZI pokazal svoje omejitve. Po velikosti manjši odbor bo privedel do učinkovitejšega odločanja in zmanjšal upravne stroške.

Navsezadnje se lahko nadaljnja učinkovitost doseže s ponovnim osredotočanjem upravnega odbora EIT na njegovo osrednjo vlogo, to je zagotavljanje strateškega usmerjanja. Poleg tega se bo z okrepljenim posvetovanjem z Evropsko komisijo o triletnem delovnem programu EIT še dodatno okrepila usklajenost z drugimi pobudami Unije. Informacije o EIT in SZI iz triletnega delovnega programa EIT bodo omogočile oceno in zagotovitev dopolnjevanja z drugimi deli programa Obzorje 2020 ter drugimi politikami in instrumenti Unije. Vse te spremembe so bile vključene v spremenjeno Uredbo (ES) št. 294/2008.

Odločitve upravnega odbora EIT izvaja sedež EIT pod vodstvom direktorja, ki odgovarja za dejavnosti EIT. Pri tem sedež odraža v rezultate usmerjeno naravo EIT in njegovih SZI in je gonilna sila v ozadju poenostavljanja postopkov. Hkrati sedež EIT razvija zmogljivost za sistematično predelavo znanja SZI in daje ta spoznanja na voljo v dobro širše inovacijske skupnosti. Sčasoma bo sedež EIT postal bogat repozitorij najboljših praks in resnični partner znanja za oblikovalce politik.

Pritegnitev in zadržanje nadarjenih strokovnjakov je za sedež EIT izziv. Da bi se EIT zagotovil kader iz vrst najbolj nadarjenih ljudi z največ spretnostmi, bo opredelil jasno strategijo človeških virov, vključno z možnostmi izven neposrednega zaposlovanja, kot sočasno dodeljevanje strokovnjakov ali kratkotrajna dodelitev, spodbujanje rednih izmenjav osebja in delovne prakse z odličnimi inovacijskimi, raziskovalnimi in izobraževalnimi ustanovami iz Unije in preostalega dela sveta.

EIT bo:

- s pametno strategijo človeških virov, vključno s sistematično uporabo notranjega in zunanega strokovnega znanja, in notranjimi postopki upravljanja zagotovil, da se bo EIT razvil v referenčno ustanovo za inovativno upravljanje;
- sprejel konkretne ukrepe za nadaljnje spodbujanje kulture odprtosti in preglednosti.

3.2. Vlaganje v SZI: razmerja med EIT in SZI

Interakcije med EIT in SZI ne zagotavljajo samo okvira za uspešno delovanje SZI, temveč so prav tako osrednjega pomena za proces vzajemnega učenja, ki EIT omogoča, da igra svojo vlogo kot preskuševališče za nove inovacijske modele. Da bi SZI zagotovil ustrezne okvirne pogoje, mora EIT v vseh fazah procesa zagotavljati jasne in usklajene usmeritve, ne da bi bil ob tem preveč predpisujoč. Te usmeritve bi zadevale zlasti upravljanje SZI ter načine vključevanja osrednjih in neosrednjih partnerjev. Da bi dosegli največjo učinkovitost, morajo biti interakcije med sedežem EIT in SZI sistematične in redne ter jasne in pregledne ter morajo temeljiti na zaupanju. K temu bi morala prispevati pogodbeni razmerja med EIT in SZI ter organizacijska ureditev sedeža EIT.

Z oddaljitvijo od zgolj upravne vloge bo sedež EIT optimiziral svoje operativne funkcije, da bo lahko vodil SZI do maksimalne uspešnosti in dal dobre rezultate na voljo širši javnosti. Večja učinkovitost se lahko doseže z zagotavljanjem številnih centraliziranih storitev in funkcij, namesto na individualni ravni SZI. Medtem ko vse SZI obravnavajo določena tematska področja, pa so številni elementi horizontalne narave, in ravno pri teh lahko EIT zagotovi oprijemljivo dodano vrednost. Take funkcije ponudnika znanja se lahko zlasti nanašajo na to, da sedež EIT postane posrednik informacij in premišljen sogovornik, npr. pri spodbujanju izmenjave in vzajemnega učenja med SZI, olajševanju odnosov z institucijami Unije in drugimi ključnimi organizacijami, kot je Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), ali glede specifičnih horizontalnih vprašanj, kot je svetovanje glede intelektualne lastnine, prenos tehnologije in znanja, primerjanje z najboljšimi mednarodnimi praksami ali izvajanje študij predvidevanj za opredelitev prihodnjih usmeritev za EIT in SZI. EIT in SZI bi se morali skupaj odločiti, kje se lahko te naloge najučinkoviteje obravnavajo. V tem pogledu bo bistvenega pomena za EIT in SZI, da vzpostavijo izvedljive mehanizme za sistematično sodelovanje glede horizontalnih vprašanj.

EIT bo:

- zagotovil jasno in usklajeno usmerjanje glede pričakovanj, obveznosti in odgovornosti v celotnem življenjskem ciklu SZI;
- v tesnem sodelovanju s SZI razvijal zmogljivost znotraj sedeža EIT za olajšanje izmenjave in učenja med SZI;
- zagotovil SZI številne storitve glede horizontalnih vprašanj, pri katerih se lahko doseže povečanje učinkovitosti, ter izvajal druge skupne politike z enakim namenom;
- zagotovil usmeritve v zvezi s povezovanjem in združevanjem partnerjev, ki ne morejo postati polnopravni vlagatelji in partnerji določene SZI.

3.3. Sodelovanje z zainteresiranimi stranmi

Dejavna izmenjava in vzajemno učenje z drugimi pobudami bi morala biti temelj prizadevanj EIT pri preskušanju novih inovativnih modelov. EIT mora zato izkoriščati obstoječe najboljše prakse in zunanje strokovno znanje, da bi postal referenčni organ za inovacije, za kar si prizadeva. Zato je nujno, da upravni odbor svoje odločitve sprejema na podlagi poznavanja spoznanj in potreb inovacijskih akterjev na terenu in v okviru širšega evropskega okvira. S sprejemanjem kulture odprtosti in zunanjega angažiranja lahko EIT dejavno spodbuja prevzemanje in sprejemanje novih inovacij v širši družbi.

V ta namen bo EIT neposredno sodeloval z državami članicami in drugimi zainteresiranimi stranmi iz celotne inovacijske verige in s tem ustvarjal koristne učinke na obeh straneh. Da bi tak dialog in izmenjava postala bolj sistematična, bi lahko bila vzpostavitev foruma zainteresiranih strani v okviru EIT, ki bi združevala širšo skupnost zainteresiranih strani okrog horizontalnih vprašanj, primerno orodje za omogočanje dvosmerne, interaktivne komunikacije.

Zainteresirane strani bodo predstavniki nacionalnih in regionalnih organov, organizirani interesi in posamezni subjekti s področja podjetništva, visokošolskega izobraževanja in raziskav, organizacij grozdov ter druge zainteresirane strani iz celotnega trikotnika znanja.

Predstavniki držav članic se sestajajo v posebni sestavi v forumu zainteresiranih strani, da se zagotovi ustrezna komunikacija in izmenjava informacij z EIT, ter se obvestijo o dosežkih, svetujejo EIT in SZI ter z njimi delijo izkušnje. Posebna sestava predstavnikov držav članic v forumu zainteresiranih strani zagotavlja tudi ustrezne sinergije in dopolnjevanje med dejavnostmi EIT in SZI ter nacionalnimi programi in pobudami, vključno z možnostjo nacionalnega sofinanciranja dejavnosti SZI. Organizacija foruma zainteresiranih strani je bila vključena v spremenjeno Uredbo (ES) št. 294/2008.

Poleg tega bo dejavno posvetovanje z drugimi institucijami Unije, zlasti z zadevnimi službami Komisije, od samega začetka v procesu pomagalo v največji meri povečati sinergije in vzajemno učenje z drugimi pobudami Unije.

EIT bo:

- vzpostavil stalen forum zainteresiranih strani v okviru EIT in njegovo posebno sestavo predstavnikov držav članic, da olajša interakcijo in vzajemno učenje s širšo inovacijsko skupnostjo iz celotnega trikotnika znanja, in vključno z nacionalnimi in regionalnimi organi, pri čemer lahko spletna platforma dodatno pomaga spodbujati interakcijo med udeleženci;
- sistematično uporabljal obstoječa združenja univerz, poslovnih in raziskovalnih organizacij ter organizacij grozdov kot platformo za izmenjavo znanja in razširjanje rezultatov;
- vzpostavil mehanizem, kot je letno srečanje med EIT, SZI in ustreznimi službami Evropske komisije, za nadaljnje omogočanje sinergij med EIT in SZI na eni strani ter drugimi pobudami Unije na drugi strani.

4. Ocena finančnih potreb in virov financiranja za obdobje 2014–2020

4.1. Utrditev pametnega modela financiranja za SZI

EIT je oblikoval izviren model financiranja, ki gradi na skupnih prednostih in virih obstoječih odličnih organizacij; financiranje EIT deluje kot katalizator za spodbujanje in združevanje dopolnilnih finančnih virov iz široke palete javnih in zasebnih partnerjev. Na tej podlagi EIT zagotavlja povprečno do 25 % skupnega financiranja SZI, medtem ko bi morale preostalih najmanj 75 % celotnega proračuna SZI priti iz drugih virov, ki niso povezani z EIT. To vključuje lastne prihodke in vire partnerjev SZI, pa tudi javno financiranje na nacionalni in regionalni ravni ter ravni Unije, zlasti sedanje in prihodnje strukturne sklade in okvirni program za raziskave in inovacije. Pri slednjem SZI (ali nekateri njihovi partnerji) zaprosijo za financiranje v skladu s posameznimi pravili programov in enakopravno z drugimi prosilci. Prispevek partnerjev SZI ni klasična zahteva za „sofinanciranje“ z nepovratnimi sredstvi, temveč je predpogoj za najnižjo raven sodelovanja obstoječih organizacij in njihovih finančnih obveznosti do SZI. Ta pristop od spodaj navzgor jamči močno zavezanost partnerjev SZI, spodbuja vlaganje ter strukturne in organizacijske spremembe med partnerji SZI ter širše.

Izkušnje prvih SZI kažejo, da je industrija finančno zavezana izvajanju poslovnih načrtov SZI in da delež industrijskih partnerjev v proračunu SZI znaša med 20 % in 30 % celotnega letnega proračuna SZI.

Financiranje EIT je predvideno samo za „dejavnosti SZI z dodano vrednostjo“, in sicer dejavnosti, ki omogočajo povezovanje trikotnika znanja (visokošolsko izobraževanje, raziskave in inovacije), in partnerjev znotraj SZI in med njimi, v skladu s cilji in prednostnimi nalogami iz poslovnih načrtov SZI. Vključuje zlasti osnovne in uporabne raziskave, inovacije, izobraževalne in podjetniške projekte ter projekte ustanavljanja podjetij v okviru SZI, ki dopolnjujejo naložbo v dobro utečene dejavnosti (npr. obstoječe raziskovalne projekte). V finančnem prispevku EIT bi morale biti prav tako vključene upravne, upravljalške in usklajevalne dejavnosti SZI.

SZI gredo skozi različne razvojne faze z različnimi značilnostmi njihovih skupnih proračunov, preden dosežejo raven ustaljenega delovanja. Absorpcijska zmogljivost SZI je na samem začetku relativno omejena, vendar se v naslednjih letih znatno poveča.

Po začetni dveletni fazi vzpostavitve bi se morali proračuni SZI znatno povečati, SZI pa lahko mobilizirajo znatno raven novih sredstev od obstoječih in novih partnerjev v sorazmerno kratkem času. Da bi dosegli zadostno kritično maso in učinek na evropski ravni, bodo letni proračuni SZI znašali med 250 in 450 milijonov EUR pri ustaljenem delovanju, odvisno od strategije, partnerstva in tržnih možnosti vsake posamezne SZI.

Čeprav SZI v prvih letih delovanja ne bodo povsem finančno neodvisne od EIT, se bodo spodbujale, da srednjeročno postanejo trajnostne, tj. da postopoma zmanjšajo svojo odvisnost od financiranja EIT zaradi svoje nadaljnje utrditve in širitve. Financiranje EIT se bo še naprej zagotavljalo za nekatere dejavnosti SZI z dodano vrednostjo, pri katerih naložba EIT prinaša precejšnje donose, kot so izobraževanje, ustanavljanje podjetij, kolokacija, dejavnosti ozaveščanja in razširjanje.

Trenutno EIT financira SZI izključno z nepovratnimi sredstvi. V naslednjem večletnem finančnem okviru (2014–2020) utegnejo biti vzpostavljeni novi finančni mehanizmi na podlagi dolžniških ali lastniških instrumentov. Kot „vlagatelj“ v SZI bo EIT ta razvoj skrbno spremljal in spodbujal SZI, da jih v polni meri izkoristijo, pri čemer bo po potrebi olajševal in usklajeval dostop do teh instrumentov.

4.2. Proračunske potrebe EIT

Potrebe proračuna EIT v obdobju 2014–2020 znašajo 2,7114 milijarde EUR in temeljijo na treh glavnih sestavnih delih, in sicer potrebnih odhodkih za utrditve obstoječih treh SZI, postopen razvoj v smeri novih SZI v letu 2014, 2016 in 2018 ter dejavnosti razširjanja in ozaveščanja ter upravnih odhodkih.

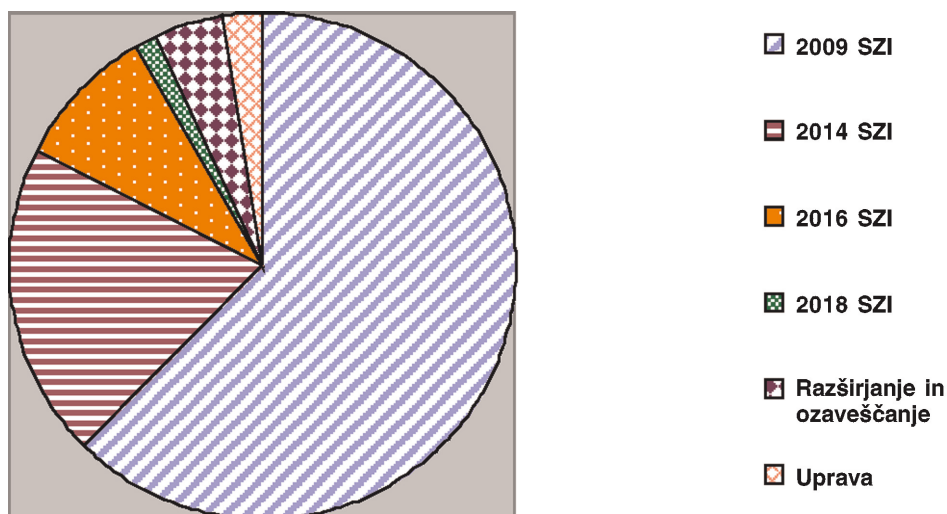
Približno 1 695 milijarde EUR (62,5 % celotnega proračuna EIT) je predvideno za financiranje SZI, ki so bile določene v letu 2009 in že ustaljeno delujejo; 542 milijonov EUR (20 %) je predvideno za drugi val SZI, 249 milijonov EUR (9,2 %) za tretji val in 35 milijonov EUR (1,3 %) za zadnji val.

Tako predvideni proračun EIT za SZI v obdobju 2014–2020 znaša 2,5 milijarde EUR (93 % celotnega proračuna EIT za obdobje 2014–2020). Z močnim učinkom finančnega vzvoda EIT se pričakuje, da bodo SZI mobilizirale 7,5 milijarde EUR iz drugih javnih in zasebnih virov.

EIT bo prav tako sodeloval v številnih dejavnostih razširjanja ter ozaveščanja, tudi pri zagotavljanju podpore za strukturirano mobilnost v okviru RIS, kar bo znatno izboljšalo učinke njegovih operacij po vsej Evropi. Poleg tega bo več horizontalnih podpornih storitev in storitev spremljanja zagotovilo dodano vrednost in povečale učinkovitost dejavnosti SZI. Pri izvajanju in razvijanju teh dejavnosti se bo EIT moral ravnati po strategiji, katere cilj je visoko razmerje učinkovitosti, tj. največji učinek, ki se doseže z neobvezujočimi mehanizmi. Za izvajanje teh dejavnosti je potrebno okoli 125 milijona EUR (4,6 %) proračuna EIT.

Če naj EIT kot prvi razvije nove modele odprtih inovacij in poenostavitev, bi bilo to treba upoštevati pri njegovem pristopu k upravljanju. Sedež EIT mora biti racionalizirana organizacija, ki uporablja strateški pristop, usmerjen k izkoriščanju strokovnega znanja, kadar koli je to potrebno, toda brez ustvarjanja prevelikih in trajnih struktur. Upravni izdatki, ki pokrivajo potrebno osebje, upravne, infrastrukturne in stroške poslovanja, ob poteku časa ne bodo presegli 2,4 % proračuna EIT. Del upravnih izdatkov krije Madžarska kot država gostiteljica, ki zagotavlja brezplačne pisarniške prostore do konca leta 2030, kakor tudi letni prispevek 1,5 milijona EUR za stroške osebja do konca leta 2015. Na podlagi tega bodo upravni izdatki za obdobje 2014–2020 zato znašali približno 65 milijonov EUR.

Graf 3: razčlenitev proračunskih potreb

Natančna razčlenitev je podana v finančnem izkazu, priloženem predlogu za spremembo Uredbe o EIT. V naslednjem večletnem finančnem okviru bo EIT financiran predvsem s prispevki iz programa Obzorje 2020, za kar je predviden znesek 2,7114 milijarde EUR.

Informativni list 1: inovacije za zdravo življenje in dejavno staranje**1. IZZIV**

Zdravje, demografske spremembe in dobro počutje so bili opredeljeni kot glavni družbeni izzivi, ki bodo obravnavani v programu Obzorje 2020. Glavni cilji vseh ukrepov za obravnavanje tega izziva bi morali biti izboljšanje kakovosti življenja evropskih državljanov vseh starosti in ohranjanje gospodarske trajnosti sistemov zdravstvenega in socialnega varstva kljub naraščajočim stroškom, zmanjševanju človeških virov in pričakovanjem državljanov, da bodo deležni najboljše možne oskrbe.

Izzivi v zvezi s sektorjema zdravstvenega in socialnega varstva so številni in med seboj tesno povezani. Segajo od kroničnih bolezni (bolezni srca in ožilja, rak, sladkorna bolezen), vključno s preveliko telesno težo in debelostjo, nalezljivih bolezni (HIV/AIDS, tuberkuloza) in degenerativnih bolezni živčevja (kar se slabša, ker se prebivalstvo čedalje bolj stara) do socialne izključenosti, okrnjenega dobrega počutja, večje odvisnosti bolnikov od formalne in neformalne nege in izpostavljenosti številnim okoljskim dejavnikom z neznanimi dolgoročnimi posledicami za zdravje. Poleg tega ovire za uporabo, izkoriščanje in uvajanje novih spoznanj, izdelkov in storitev preprečujejo učinkovite odzive na navedene izzive.

Cilj odziva na te izzive je opredeljen v programu Obzorje 2020 kot „zagotoviti boljše zdravje, kakovost življenja in splošno dobro počutje za vse s podpiranjem raziskovalnih in inovacijskih dejavnosti. Te dejavnosti se bodo osredotočale na ohranjanje in spodbujanje zdravja skozi celotno življenje in na preprečevanje bolezni; na izboljšanje naše sposobnosti ozdraviti, zdraviti in obvladovati bolezni in invalidnost; podpiranje dejavnega staranja in na zagotavljanje prispevka k doseganju trajnostnega in učinkovitega sektorja nege, vključno z lokalnimi in regionalnimi storitvami, pa tudi prilagajanjem mest in njihovih zmogljivosti na starajoče se prebivalstvo“.

2. POMEN IN VPLIV

SZI na področju inovacij za zdravo življenje in dejavno staranje bo pomagala uresničiti prednostne naloge programa Obzorje 2020, in sicer tiste, opredeljene v okviru družbenega izziva „Zdravje, demografske spremembe in dobro počutje“.

To tematsko področje je z vidika družbene in javne politike zelo pomembno. Vprašanja zdravega življenja in dejavnega staranja vplivajo na skoraj vsa področja našega življenja in družbe ter pogosto zahtevajo regulativno ukrepanje. Sektor zdravstvenega in socialnega varstva je prav tako zelo pomemben z družbeno-gospodarskega vidika, saj je eden od sektorjev, za katerega se porabi največ denarja (javnega in zasebnega) ⁽¹⁾; sektor pa ne nudi samo priložnosti za gospodarske in tehnološke inovacije, temveč ima prav tako velike možnosti za družbene inovacije. Starajoče se prebivalstvo pomeni izziv za javne storitve, zanj pa sta potrebna na primer razvoj in izboljšanje lokalnih storitev in prilagajanja mest.

Druženogospodarska pomembnost se lahko dodatno poudari z dejstvom, da ima Evropa koristi od trdnega farmacevtskega sektorja in dobro razvitih sistemov zdravstvenega in socialnega varstva, ki zagotavljajo delovna mesta milijonom ljudi po vsej Uniji. Sektor prav tako sodi med največje visokotehnološke proizvodne sektorje v Uniji. Možnosti za rast na teh področjih so zelo velike, saj starajoča se družba prinaša povečanje povpraševanja po oskrbi in izdelkih ter storitvah za samostojno življenje.

Tudi drugi sektorji pridejo v poštev, kot je turizem. Starajoče se prebivalstvo v veliki meri predstavlja generacija, ki je vajena in še vedno pripravljena potovati, zahteva visoko kakovost in ima zato tudi vse večjo potrebo po dostopnih storitvah (prevoz, hoteli, zabava itd.). Dostopnejše turistične storitve lahko povečajo konkurenčnost celotnega sektorja in bi spodbudile nadaljnjo vključitev starajočega se prebivalstva.

Ne nazadnje ima Unija koristi od ravni raziskav in izobraževanja, odlične v svetovnem merilu, na tem področju. V mnogih državah članicah dejansko obstajajo odlične raziskovalne infrastrukture in ustanove, ki zagotavljajo privlačno osnovo za sodelovanje industrije v načrtovanih dejavnostih EIT.

Izzivi, povezani z zdravim življenjem, veljajo za vso Evropo. Odzivi, ki jih lahko zagotovi SZI, zahtevajo intenzivno sodelovanje med odličnimi večdisciplinarnimi in večsektorskimi skupinami z udeleženci iz vseh sektorjev trikotnika znanja (visokošolsko izobraževanje, raziskave in inovacije). Dodana vrednost SZI na tem tematskem področju bi bilo povezovanje dejavnosti inovacij in visokošolskega izobraževanja z že obstoječo odlično raziskovalno bazo. Pri tem bo

⁽¹⁾ Poraba za zdravstvo se razlikuje od države do države. Delež v BDP je v razponu od 1,1 % do 9,7 % in od 4 % do več kot 18 % skupne javne porabe. Sektorji, povezani z zdravjem, imajo visoko intenzivnost raziskav in razvoja: farmacevtski izdelki in biotehnologija so po številkah daleč pred katerim koli drugim sektorjem (15,9 %); oprema in storitve za zdravstveno oskrbo so prav tako zelo visoko (6,8 %).

SZI dajala poseben poudarek visokošolskim učnim načrtom, razvoju novih spretnosti (potrebnih npr. za razvoj tehnologije, pa tudi pri oskrbi starejših), in krepila podjetniške vidike za spodbujanje razvoja zelo podjetne delovne sile na tem področju, za podporo razvoja novih izdelkov in storitev ter za krepitev obstoječih ali celo ustvarjanja novih vrednostnih verig.

Primeri možnih izdelkov in storitev, ki bi lahko bili ustvarjeni prek SZI, presegajo tehnološke aplikacije (kot so aplikacije, ki obdelujejo, kodificirajo, standardizirajo in razlagajo podatke na področjih, kot so rak, bolezni srca in ožilja ali orodja za oceno tveganja in zgodnje odkrivanje) in bi lahko sprožili družbene inovacije z novimi koncepti, ki na primer izboljšujejo upravljanje življenjskega sloga in prehrano, spodbujajo dejavno in samostojno življenje v starostnikom prijaznem okolju ali vzdržujejo ekonomsko trajnostne sisteme oskrbe.

Z osredotočenjem na sistemske vidike evropskih sistemov zdravstvenega in socialnega varstva in podpore dejavnemu staranju bi lahko SZI na tem tematskem področju prav tako vključevala tesnejše sodelovanje med velikimi in malimi, bolj specializiranimi podjetji zaradi večjega kroženja znanja. Poleg tega bi lahko bila posebna dodana vrednost, ki bi jo lahko SZI zagotavljala na tem področju, ustvarjanje inovativnih partnerstev na lokalni ravni, kar je zlasti pomembno v sektorju storitev.

SZI za zdravo življenje in dejavno staranje bi s svojim celostnim pristopom k trikotniku znanja zato ključno prispevala k reševanju „evropskega paradoksa“: dodajanje vrednosti odličnemu položaju Unije na področju znanstvenih raziskav in preoblikovanje te prednosti v inovativne izdelke in storitve ter nove poslovne priložnosti in trge.

Glavna tveganja, kar zadeva uspeh SZI v okviru tega tematskega področja, so v glavnem povezana s potrebnimi spremljajočimi pogoji inovacijskega in političnega regulativnega okvira, ki bi lahko zahtevali nekatere prilagoditve, ki jih SZI ne nameravajo obravnavati neposredno⁽¹⁾. Zato se morajo SZI glede teh zadev povezovati s tekočimi inovacijskimi dejavnostmi in dejavnostmi politike v Uniji in na nacionalni ravni (glej naslednji oddelek).

3. SINERGIJE IN DOPOLNJEVANJE Z OBSTOJEČIMI POBUDAMI

Vprašanja, povezana z zdravjem in dejavnim staranjem, močno podpirajo mnoge pobude Unije. Take pobude poleg zdravstvenega sektorja zajemajo široko paleto področij politike, kot so gospodarstvo, varnost in okolje. Zato posredno prispevajo k takšnim ciljem strategije Evropa 2020, kot so raziskave, razvoj in inovacije, zaposlovanje in socialna vključenost.

SZI na področju inovacij za bolj zdravo življenje in dejavno staranje bo tesno sodelovala s pilotnim evropskim partnerstvom za inovacije za dejavno in zdravo staranje. Upoštevala bo konkretne ukrepe, predstavljene v strateškem inovacijskem načrtu evropskega partnerstva za inovacije, in prispevala k izpolnjevanju njegovih ciljev. To bo ustvarilo dopolnjevanje pri ključnih akterjih izobraževanja in usposabljanja, prav tako pa pri zagotavljanju edinstvene strukturirane mreže izvajalcev dejavnosti, ki so primerni za opredeljevanje okvirnih pogojev in najboljših praks glede političnih, regulativnih in standardizacijskih vprašanj, ki imajo vpliv v sektorju. V okviru evropskega partnerstva za inovacije lahko SZI na tem področju prav tako prispeva k vodilni tržni pobudi – eZdravje, ki si prizadeva spodbujati trg za inovativne rešitve eZdravja s svojim osredotočanjem na instrumente politik (standardizacija, sistemi izdajanja potrdil in javna naročila).

Usklajevanje bo prav tako okrepljeno s pobudo za skupno načrtovanje programov za pospešitev raziskav na področju alzheimerjeve bolezni in drugih degenerativnih bolezni živčevja in s pobudo za skupno načrtovanje programov „Daljše in boljše življenje“ – možnosti in izzivi, ki jih prinašajo demografske spremembe, pa tudi s pobudo za skupno načrtovanje programov „Zdrava prehrana za zdravo življenje“. SZI bo na tem področju pospeševala in spodbujala izkoriščanje odličnih javnih raziskav, ki jih združujejo te pobude za skupno načrtovanje programov, in se na ta način lotevala razdrobljenosti na področju inovacij.

SZI bo prav tako močno gradila na pomembnih rezultatih raziskav skupne tehnološke pobude za inovativna zdravila in številnih raziskovalnih projektov okvirnega programa, ki obravnavajo to tematsko področje (kot so zdravstveni raziskovalni program ali raziskovalne dejavnosti informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) na področju zdravja in staranja), ter jih izkoriščala, da bi spodbudila prenos in komercializacijo tehnologije prek vrhunskih podjetniških talentov. Podobno se bo usklajevala z delom skupnega programa sosedске pomoči za samostojno življenje in programa za konkurenčnost in inovacije.

⁽¹⁾ Na primer glede dostopa bolnika do zdravil visoke kakovosti, ki se odlaga zaradi zakonodaje za odobritev novih zdravil na trgu, pri čemer je več časa namenjeno preskusom in potrjevanju, ter za določitev cen in načinov povračila stroškov.

SZI na tem področju bi torej dopolnjevala te dejavnosti, saj bi se osredotočala na naddisciplinarne dejavnosti znotraj trikotnika znanja z močnim poudarkom na inovativnih izdelkih in storitvah ter podjetniškem izobraževanju.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

SZI, ki se osredotoča na širše vprašanje inovacij za bolj zdravo življenje in dejavno staranje, izpolnjuje merila, predlagana za izbor tematskih področij SZI:

- obravnava pomemben gospodarski in družbeni izziv (vseživljenjsko zdravje in dobro počutje vseh ob ohranjanju gospodarsko trajnostnih sistemov varstva) in prispeva k uresničevanju strategije Evropa 2020 in njenih ciljev v zvezi z zaposlovanjem, inovacijami, izobraževanjem in socialnim vključevanjem;
- osredotočanje te SZI je usklajeno s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in dopolnjuje druge dejavnosti Unije na področjih zdravstvenega in socialnega varstva, zlasti z ustreznimi pobudami za skupno načrtovanje programov ter evropskim partnerstvom za inovacije za dejavno in zdravo staranje;
- gradi lahko na močni raziskovalni bazi in na trdnem industrijskem sektorju, ki bo pritegnil SZI. Sposobna je mobilizirati naložbe in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja ter ponuja možnosti za različne nove izdelke in storitve;
- soočila se bo z evropskim paradoksom, saj bo izkoristila močno raziskovalno bazo Unije in našla nove inovativne pristope, da bi izboljšala kakovost življenja evropskih državljanov in ohranjala gospodarsko trajnost sistemov za zdravstveno in socialno varstvo;
- ustvarja trajnostni in sistemski učinek, merjen v številu novih izobraženih podjetnih oseb, novih tehnologij in novih podjetij. Spodbujala bo nov tehnološki razvoj in družbene inovacije;
- prizadeva si preseči visoko stopnjo razdrobljenosti celotnega sektorja zdravstvenega in socialnega varstva in bo združila kritično maso odličnih zainteresiranih strani na področju raziskav, inovacij, izobraževanja in usposabljanja po vsem sektorju;
- uporablja sistemski pristop in tako zahteva naddisciplinarno delo, ki vključuje različna področja znanja, kot so medicina, biologija, psihologija, ekonomija, sociologija, demografija in IKT.

Informativni list 2: surovine⁽¹⁾ – trajnostno odkrivanje, pridobivanje, predelava, recikliranje in uporaba nadomestnih surovin

1. IZZIV

Sodobna družba je povsem odvisna od dostopa do surovin. Dostop do surovin je bistvenega pomena za uspešno delovanje gospodarstva Unije. Vendar pa triptih zmanjševanja omejenih naravnih virov, nenehnega naraščanja prebivalstva in hitro naraščajočih ravni potrošnje v svetu v razvoju nenehno povečuje povpraševanje po surovinah in naravnih virih planeta. Ti dejavniki so nekateri od tistih, ki so odgovorni za predvideno povečanje porabe naravnih virov v naslednjih desetletjih.

Kot je že bilo izpostavljeno v časovnem načrtu za gospodarnost z viri in programu Obzorje 2020, moramo zagotoviti dostopnost, razpoložljivost in trajnostno rabo surovin, ki so potrebne za evropsko gospodarstvo in za zadovoljitev potreb, povezanih z našim dobrim počutjem, in hkrati doseči gospodarstvo z učinkovito rabo virov, ki izpolnjuje potrebe naraščajočega prebivalstva v okviru ekoloških omejitev planeta, ki ni neskončen.

2. POMEN IN VPLIV

To tematsko področje je zelo pomembno v smislu gospodarskega in družbenega vpliva. Surovine so ključnega pomena za svetovno gospodarstvo in kakovost življenja; izboljšanje gospodarnosti z viri bo ključno za zagotavljanje rasti in delovnih mest za Evropo. Prineslo bo pomembne gospodarske priložnosti, izboljšalo produktivnost, znižalo stroške in povečalo konkurenčnost.

⁽¹⁾ V tem informativnem listu se bo uporabljala ožja opredelitev „neenergetske, neemetijske surovine“, da se zmanjša možnost za prekrivanje z obstoječimi SZI za podnebne spremembe in energijo, kakor tudi z drugimi prihodnjimi prednostnimi področji SZI, kot je hrana.

Čeprav Unija dejansko ima odlično raziskovalno preteklost in obstajajo različni centri odličnosti, bi bilo mogoče storiti mnogo več, da bi od tega imeli koristi na tem prednostnem področju. Za ta namen bi bila posebej primerna SZI.

Ob uskladitvi z drugimi dejavnostmi EU bi se morala SZI na tem področju osredotočiti na krepitev vozlišča znanja in centra strokovnega znanja na področju akademskega, tehničnega in praktičnega izobraževanja in raziskav v trajnostnem rudarstvu (površinski kop, podpovršinski kop, rudarjenje v globokem morju, urbano rudarstvo, rudarjenje na odlagališčih), upravljanju materialov, tehnologijah recikliranja, upravljanju izrabljenih izdelkov, uporabi nadomestnih materialov in odprti trgovini s surovinami, pa tudi svetovnem upravljanju surovin. To bi delovalo kot posrednik in klirinška hiša za evropske centre odličnosti za navedena povezana področja in upravljal program strateškega pomena za industrijo Unije. Zaradi tega in zato, da se čim bolj poveča vpliv ukrepov in prepreči kakršno koli podvajanje z dejavnostmi Unije, vključno z evropskim partnerstvom za inovacije za surovine, bo SZI zagotovila potrebne dopolnitve na področjih človeškega kapitala (tj. usposabljanje, izobraževanje) za tehnološko inovativne pilotne ukrepe (npr. predstavitevni obrati) za trajnostno raziskovanje kopnega in morja, pridobivanje in predelavo, učinkovito uporabo virov, zbiranje, recikliranje, ponovno uporabo ter uporabo nadomestnih surovin.

Hkrati bi to lahko vključevalo cilje v zvezi s tem, da postane tehnološki pionir z ustvarjanjem pilotnih projektov in demonstratorjev inovativnih procesov in rešitev, ki na primer vključujejo uporabo gospodarsko privlačnih in trajnostnih alternativnih materialov, vključno z biomateriali strateškega pomena za Unijo. To lahko posledično sproži širitev obstoječih trgov in nastanek novih, in sicer na področjih trajnostnega odkrivanja, pridobivanja in predelave, z viri gospodarnega upravljanja materialov, tehnologij recikliranja in uporabe nadomestnih materialov. Potrebno bo oceniti učinke in pripraviti inovativne, stroškovno učinkovite ukrepe za prilagoditev in preprečevanje tveganj za posebej občutljive habitate, kot je Arktika.

SZI na tem področju bo zelo pomembna za premagovanje ovir, ki jih predstavlja pomanjkanje tehnologije. Potrebne so tehnične inovacije, da se razvije cela vrsta dopolnilnih tehnologij, ki bi lahko spremenile obliko tradicionalnih vrednostnih verig mineralov in surovin. To je področje, ki zahteva nadaljnje delo za razvoj novih procesov in optimiziranje ter komercializacijo obstoječega znanja na tem področju. Podjetniški pristop SZI bi bil posebej primeren za obravnavanje tega vprašanja.

Drugi element dodane vrednosti SZI na področju surovin je njen prispevek k reševanju omejenih priložnosti sektorja za mreženje. Raznolika narava različnih vpletenih raziskovalnih področij pravzaprav pomeni, da obstajajo omejene priložnosti za srečanja z raziskovalci znotraj različnih področij delovanja in za pridobivanje koristi od izmenjave zamisli in sodelovanja, ki bo potrebno za spodbujanje stroškovno učinkovitih, nizkoogljičnih in okolju prijemljivih rešitev. Mreženje znotraj SZI, ki združuje zainteresirane strani iz treh sklopov trikotnika znanja po celotni vrednostni verigi, bi prispevalo k premagovanju te slabosti. Omogočilo bo izboljšanje prenosa tehnologije ter znanja in izkušenj ter raziskovalcem, študentom in podjetnikom zagotovilo znanje in spretnosti, potrebne za uresničevanje inovativnih rešitev in njihovo spreminjanje v nove poslovne priložnosti.

3. SINERGIJE IN DOPOLNJEVANJE Z OBSTOJEČIMI POBUDAMI

Unija je opredelila to prednostno področje kot enega od velikih izzivov. SZI bi prispevala k programu Obzorje 2020, in sicer k družbenemu izzivu, povezanemu s trajnostno dobavo surovin in gospodarnostjo z viri. Prispevala bi k predlaganemu evropskemu partnerstvu za inovacije za surovine. Evropsko partnerstvo za inovacije za surovine bo zagotavljalo splošne okvire za omogočanje usklajevanja in sinergij med obstoječimi raziskovalnimi in inovacijskimi instrumenti ter politikami na tem področju, ki temeljijo na ponudbi in povpraševanju. To bo zajemalo v tehnologijo usmerjene dejavnosti in tudi opredelitev okvirnih pogojev in najboljših praks v zvezi s vprašanji politik, regulativnimi ali standardizacijskimi vprašanji, ki vplivajo na inovacije v danem sektorju ali izzivu. SZI na tem področju bi zagotovila dopolnjevanje pri izobraževanju ključnih akterjev in tudi pri zagotavljanju edinstvene strukturirane mreže izvajalcev dejavnosti. Zagotovila bi trdno podlago v podporo drugim ukrepom, povezanim z inovacijami, ki bodo izvedeni v okviru evropskega partnerstva za inovacije in za uspeh katerih so človeški viri nujno potrebni.

Prav tako bo primerna za podporo evropskemu partnerstvu za inovacije pri opredeljevanju okvirnih pogojev in najboljših praks v zvezi z vprašanji politik, regulativnimi in standardizacijskimi vprašanji, ki vplivajo na sektor. SZI bi prav tako močno gradila na rezultatih številnih raziskovalnih projektov 7. okvirnega programa, ki obravnavajo to področje, zlasti projektov, financiranih v okviru nanoznanosti, nanotehnologij, materialov in novih proizvodnih tehnologij in okoljskih tem, ter jih izkoriščala.

Na podoben način bi prav tako gradila na ekoinovacijskih projektih replikacije trga v Programu za konkurenčnost in inovacije, kjer je bilo recikliranje materialov eno od prednostnih področij. Pridobivanje takih izkušenj se bo nadaljevalo s programom Obzorje 2020, in sicer v okviru družbenih izzivov na področju podnebnih sprememb, okolja, gospodarnosti z viri in surovin.

Poleg tega je treba poiskati sinergije z Evropsko mrežo znanj o redkih zemeljskih elementih, ki je bila vzpostavljena za najpomembnejše surovine, imenovane redke zemlje.

SZI na tem področju bi iskala dopolnjevanje in sinergije s temi dejavnostmi ter bi se morala osredotočiti na naddisciplinarnе dejavnosti znotraj trikotnika znanja z močnim poudarkom na inovativnih izdelkih in storitvah ter na podjetniškem izobraževanju.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

SZI na tem področju je najbolj primerna za obravnavanje zgoraj opisanih izzivov. Prav tako izpolnjuje merila, predlagana za izbiro tematskih področij SZI v SIP:

- obravnava pomemben gospodarski in družben izziv, s katerim se sooča Evropa (potrebo po razvoju inovativnih rešitev za stroškovno učinkovito, nizkoogljično in okolju prijazno odkrivanje, pridobivanje, predelavo, uporabo, ponovno uporabo, recikliranje in upravljanje izrabljenih surovin), ter prispeva k uresničevanju programa Evropa 2020 in njegovih ciljev v zvezi s podnebnimi spremembami in energijo, zaposlovanjem, inovacijami in izobraževanjem;
- osredotočanje te SZI je usklajeno s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in dopolnjuje druge dejavnosti Unije v sektorju surovin, zlasti z evropskim partnerstvom za inovacije za surovine;
- sposobna je mobilizirati naložbe iz poslovnega sektorja in nudi možnosti za različne nove izdelke in storitve, in sicer na področjih trajnostnega pridobivanja in predelave, upravljanja materialov, tehnologij recikliranja in nadomestnih materialov;
- ustvarja trajnostni in sistemski učinek, merjen v novih izobraženih podjetnih osebah, novih tehnologijah in novih podjetjih. Zlasti ponuja priložnosti za ustvarjanje družbene vrednosti s prizadevanji za obravnavanje cilja trajnosti celotnega življenjskega cikla izdelka: učinkovitejša uporaba surovin in učinkovito izboljšanje recikliranja in ponovnega pridobivanja surovin;
- vključuje močno izobraževalno komponento, ki manjka pri drugih pobudah, in jo bo združila s kritično maso odličnih raziskovalnih in inovacijskih zainteresiranih strani;
- zahteva naddisciplinarno delo, ki vključuje različna področja znanja, kot so geologija, ekonomika, okoljske znanosti, kemija, mehanika in številna industrijska področja (gradbeništvo, avtomobilska, letalska in vesoljska industrija, strojna industrija in oprema ter obnovljivi viri energije);
- soočila se bo z evropskim paradoksom, saj ima Evropa na tem področju močno raziskovalno bazo in nizko inovacijsko uspešnost. Ponuja priložnosti za inovacije v trajnostnem rudarstvu in upravljanju materialov. Nadomeščanje in recikliranje materialov lahko pospešita nadaljnjo spremembo sektorja in povečata naložbene dejavnosti z ustvarjanjem novih izdelkov, storitev in pristopov oskrbovalne verige.

Informativni list 3: hrana za prihodnost – trajnostna oskrbovalna veriga od virov do potrošnikov

1. IZZIV

Svetovna veriga oskrbe s hrano se sooča z zapletenim nizom izzivov.

Na strani povpraševanja je za položaj značilno naraščajoče svetovno prebivalstvo, naraščajoč življenjski standard (zlasti v državah v vzponu), ki ustvarjajo povpraševanje po bolj raznoliki, visokokakovostni prehrani, kar zahteva dodatno proizvodnjo hrane. Zaradi tega Združeni narodi predvidevajo, da se bo do leta 2050 povpraševanje po hrani povečalo za okoli 70 % ⁽¹⁾. Sočasno hitra rast sektorja bioenergije še dodatno povečuje povpraševanje po stranskih proizvodih, pridobljenih iz procesa proizvodnje hrane.

Na strani ponudbe bodo svetovne podnebne spremembe še povečale pritiske na proizvodnjo in oskrbo s hrano. Poleg tega so številni sistemi za proizvodnjo hrane v svetu netrajnostni. Brez sprememb bo svetovni sistem oskrbe s hrano še naprej uničeval okolje in ogrožal sposobnost sveta, da v prihodnosti proizvaja hrano.

⁽¹⁾ Organizacija za prehrano in kmetijstvo Združenih narodov (FAO). 2009. Svetovno kmetijstvo do leta 2050.

Te probleme je treba zlasti videti v povezavi s stališči, skrbmi in obnašanjem potrošnikov, saj so gonilo proizvodnje potrošniki in trgi. V zadnjih dveh desetletjih se je zapletenost porabe hrane dramatično povečala. Potrošniki zahtevajo cenovno sprejemljive, raznolike, visokokakovostne in že pripravljene prehranske izdelke, ki ustrezajo njihovemu okusu in potrebam. Skrbi glede različnih vprašanj, od varnosti hrane in varstva okolja do etičnih pomislekov, kot so poštene trgovinske prakse ali dobrobit živali, se nenehno povečujejo in vodijo do naraščanja zahtev potrošniških skupin po političnem ukrepanju. Končno imajo lahko navade pri uživanju hrane (vključno z odpadki hrane) močan vpliv na zdravje in dobro počutje potrošnikov ter na primarno proizvodnjo in okolje.

Program Obzorje 2020 obravnava to zapletenost in opredeljuje izzive, ki se nanašajo na ta sektor: „Izziv je zagotoviti oskrbo z varno in visokokakovostno hrano in bioizdelki ter zagotoviti trajnostno upravljanje bioloških virov, prispevati k razvoju podeželja in obalnih območij ter h konkurenčnosti evropskih industrijskih panog, ki temeljijo na bioizdelkih, ob hkratnem ohranjanju zemeljskih in morskih ekosistemov, zmanjšanju odvisnosti od fosilnih goriv, ublažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter spodbujanju doseganja proizvodnje brez odpadkov in gospodarnosti z viri.“

2. POMEN IN VPLIV

SZI za trajnostno oskrbovalno verigo bo pomagala izpolniti prednostne naloge programa Obzorje 2020, to je prednostne naloge, opredeljene v okviru družbenega izziva „Varnost hrane, trajnostno kmetijstvo in gozdarstvo, morske in pomorske raziskave ter raziskave celinskih voda in biogospodarstvo“.

To tematsko področje je poleg tega zelo pomembno z vidika gospodarskega in družbenega vpliva. Vprašanja varnosti hrane in zanesljivosti oskrbe s hrano vplivajo na skoraj vse sektorje našega gospodarstva in družbe ter pogosto zahtevajo regulativno ukrepanje.

Prehrabna industrija je največji proizvodni sektor v Evropi in ima bistveno vlogo v širšem gospodarskem razvoju Evrope. Kljub svoji pomembni vlogi pa je konkurenčnost evropske industrije hrane in pijače postavljena pred preizkušnje. V zadnjem desetletju se je delež Evrope na svetovnem trgu zmanjšal s 25 % na 21 % zaradi konkurence iz gospodarstev v vzponu, kot so Kitajska, Indija in Brazilija. Ker je čedalje manj sposobna biti konkurenčna samo s ceno, mora biti evropska prehrabna industrija sposobna dodati vrednost z ustvarjanjem bolj zdravih, trajnostnih izdelkov, pri katerih se gospodarji z viri, da bi lahko obrnila ta trend upadanja.

Potrebno je ukrepanje, da se zagotovi trajnosten svetovni sistem oskrbe s hrano, odporen na podnebne spremembe, hkrati pa zadosti naraščajočemu povpraševanju po hrani v okviru omejitev razpoložljivih površin za pridelavo in vse manjših staležev rib, varovanja naravnega okolja in zdravja ljudi.

SZI na tem področju se bo osredotočala na verigo oskrbe s hrano. To osredotočanje je zlasti primerno za celostni pristop SZI. Obsega vložek virov na samem začetku verige (gnojila itd.), proizvodnjo, predelavo, pakiranje in distribucijo hrane in se konča s potrošniki, kar bi lahko bila posebna prednostna naloga SZI (zmanjšanje odpadkov hrane, zdrava prehrana itd.). Cilj je zagotoviti učinkovitejši in uspešnejši sistem verige za oskrbo s hrano ob hkratnem izboljšanju trajnosti in sledljivosti v vseh delih te verige.

Obravnavanje verige oskrbe s hrano prek SZI bo tako dalo možnost za obravnavanje ne samo nekaterih od glavnih gospodarsko in družbeno pomembnih izzivov, s katerimi se Evropa sooča, pač pa tudi za mobilizacijo naložb in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja – in sicer pri uporabi novih in inovativnih tehnologij, procesov in znanja za povečanje trajnostne proizvodnje, predelave, pakiranja in distribucije hrane, za zmanjšanje odpadkov in spodbujanje kakovostnejše prehrane. S svojim celostnim pristopom bo SZI na tem področju sposobna vplivati na to, da se bo pristop industrije bolj osredotočil na inovacije, ki temeljijo na interesih potrošnikov, kar bo koristilo zdravju in kakovosti življenja potrošnikov. To bo združeno s potencialom novih poslovnih modelov in tržnih strategij, ki se osredotočajo na potrebe in trende potrošnikov ter gradijo na okrepljeni ozaveščenosti o prehranski verigi, ki lahko ima potencial, da uskladi inovacije in tehnološke možnosti z interesi potrošnikov in tako ustvari nove poslovne priložnosti.

SZI na tem področju bo zelo pomembna za odpravo visoke stopnje razdrobljenosti celotne verige oskrbe s hrano. Združila bo kritično maso odličnih zainteresiranih strani na področju raziskav, inovacij, izobraževanja in usposabljanja vzdolž celotne verige. Vsi elementi verige (primarni sektor, proizvodnja hrane, predelovalci hrane, prodajalci na drobno, poti prehranskih storitev in nenazadnje potrošnik) so neločljivo povezani med seboj za snovanje prihodnjih inovacij. SZI bo zagotavljala potreben sistemski in naddisciplinarni pristop za uspešno reševanje teh vprašanj.

Glavna dodana vrednost SZI na tem področju bo njena vloga pri reševanju sedanjega pomanjkanja spretnosti ter človeških virov. Trenutno se verjetno kar polovica evropskih panog za proizvodnjo hrane in pijače sooča s pomanjkanjem znanstvenega in usposobljenega kadra. To je ovira za inovacije v tem sektorju. SZI se bo tega vprašanja lotila s povezovanjem izobraževanja z drugimi sektorji v trikotniku znanja. Hkrati bo zagotovila priložnost za spodbujanje novih izobraženih podjetnikov, sposobnih razvijati nove inovativne tehnologije in poslovne dejavnosti. Poudarek na podjetništvu bi bil zlasti pomemben v prehranbnem sektorju, za katerega je značilno veliko število MSP.

Glavna tveganja, kar zadeva uspeh SZI v okviru tega tematskega področja, so v glavnem povezana s potrebnimi spremljajočimi inovacijskimi okvirnimi pogoji, ki jih SZI ne obravnavajo neposredno. Za povečanje trajnosti po celotni verigi oskrbe s hrano bodo morda potrebne nekatere spremembe v ureditvi, na primer za internalizacijo stroškov za proizvodnjo hrane. Zato se morajo SZI glede teh zadev povezovati s tekočimi inovacijskimi dejavnostmi in dejavnostmi politike v Unije in na nacionalni ravni (glej naslednji oddelek).

3. SINERGIJE IN DOPOLNJEVANJE Z OBSTOJEČIMI POBUDAMI

Unija je na tem področju polno angažirana. SZI bi prispevala k reševanju družbenega izziva „Varnost hrane, trajnostno kmetijstvo in gozdarstvo, morske in pomorske raziskave ter raziskave celinskih voda in biogospodarstvo“ programa Obzorje 2020. Zlasti bi sodelovala s predlaganim evropskim partnerstvom za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“. Medtem ko bo pri slednjem poudarek slonel na gradnji mostov med vrhunskimi raziskavami in praktičnimi inovacijami, bi SZI zlasti zagotavljala dopolnjevanje pri izobraževanju ključnih akterjev, kot so podjetniki in potrošniki. Prav tako je potrebno usklajevanje s pobudo za skupno načrtovanje programov „Kmetijstvo, varnost hrane in podnebne spremembe“, ki bo združilo nacionalna raziskovalna prizadevanja za vključitev prilagajanja, blaženja in varnosti hrane v sektorje kmetijstva, gozdarstva in rabe zemljišč.

Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo bo spodbujal okoljsko in socialno trajnost ribištva in akvakulture, s čimer bo postavil v ospredje potrebo po tehničnem razvoju in novih podjetniških spretnostih na teh področjih, v skladu z razvojem obnašanja potrošnikov, kar bo zagotovilo možnosti za sinergije. Podobno bo usklajevanje prav tako možno z nedavno začetim pobudama za skupno načrtovanje programov „Zdrava hrana za zdravo življenje“ in „Povezovanje raziskav o podnebnih spremembah v Evropi“ z evropskimi tehnološkimi platformami na sorodnih področjih (zlasti platformo Hrana za življenje) ali številnimi projekti v okviru 7. okvirnega programa. Na podoben način bi prav tako gradila na ekoinovacijskih projektih replikacije trga v programu za konkurenčnost in inovacije, kjer sta bili hrana in pijača med prednostnimi področji. Pridobivanje takih izkušenj se bo nadaljevalo v programu Obzorje 2020, in sicer v okviru družbenega izziva „podnebne spremembe, okolje, gospodarnost z viri in surovine“.

SZI na tem področju bi dopolnjevala te dejavnosti, saj bi se osredotočala na naddisciplinarne dejavnosti znotraj trikotnika znanja z močnim poudarkom na inovativnih izdelkih in storitvah ter na podjetniškem izobraževanju, kakor tudi potrošniških vprašanjih.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

SZI, ki se osredotoča na verigo oskrbe s hrano, je najprimernejša za reševanje zgoraj opisanih izzivov. Prav tako izpolnjuje merila, predlagana za izbiro tematskih področij SZI:

- obravnava pomemben gospodarski in družbeni izziv (potrebo, da se zagotovi prožen in trajnosten svetovni sistem oskrbe s hrano, hkrati pa zadosti naraščajočemu povpraševanju po hrani znotraj omejitev glede razpoložljivosti površin za pridelavo, varstva naravnega okolja in zdravja ljudi) ter prispeva k uresničevanju strategije Evropa 2020 in njenih ciljev v zvezi s podnebnimi spremembami in energijo, zaposlovanjem, inovacijami in izobraževanjem;
- osredotočanje te SZI je usklajeno s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in dopolnjuje druge dejavnosti Unije v prehranbnem sektorju, zlasti z evropskim partnerstvom za inovacije „Kmetijska produktivnost in trajnost“;
- sposobna je mobilizirati naložbe in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja in zagotavlja možnosti za različne nove izdelke in storitve, in sicer pri uporabi novih in inovativnih tehnologij, postopkov in znanja za povečanje trajnostne proizvodnje, predelave, pakiranja in distribucije hrane, zmanjšanje odpadkov in spodbujanje kakovostnejše prehrane ter bolj zdravega prebivalstva;
- ustvarja trajnostni in sistemski učinek, merjen v številu novih izobraženih podjetnih oseb, novih tehnologij in novih podjetij; spodbujala bo nov tehnološki razvoj ter učinkovitejše in trajnostnejše proizvodne sisteme;

- prizadeva si preseči visoko stopnjo razdrobljenosti celotne verige oskrbe s hrano, pri čemer zagovarja sledljivost, in bo združila kritično maso odličnih zainteresiranih strani s področja raziskav, inovacij, izobraževanja in usposabljanja vzdolž celotne verige;
- zato zahteva naddisciplinarno delo, ki vključuje različna področja znanja, kot so agronomija, ekologija, biologija, kemija, prehrana in družbena ekonomija;
- soočila se bo z evropskim paradoksom, saj bo našla nove inovativne pristope, da bi zagotovila trajnostnejšo in učinkovitejšo oskrbovalno verigo in izboljšala varnost hrane.

Informativni list 4: proizvodnja z dodano vrednostjo

1. IZZIV

Eden izmed glavnih izzivov, opredeljenih v evropskem programu za inovacije, ki ga je prav tako treba obravnavati v programu Obzorje 2020, je konkurenčnost držav članic Unije na svetovnem trgu. Eden izmed sektorjev, v katerih je problem posebej pereč, je proizvodnja.

Proizvodnja v evropskih državah je izpostavljena precejšnjim pritiskom: povečana konkurenca iz drugih razvitih gospodarstev, nizkocenovna proizvodnja v državah v razvoju in pomanjkanje surovin so pritiski, s katerimi se soočajo evropska proizvodna podjetja. Hkrati obstajajo dodatni dejavniki, ki botrujejo spremembam v proizvodnem sektorju: nove tržne in družbene potrebe, hiter napredek v znanosti in tehnologiji, okoljske in trajnostne zahteve.

Eden od možnih odgovorov za reševanje teh izzivov je razvoj „proizvodne industrije visoke vrednosti (ali dodane vrednosti)“. Ta koncept opredeljuje celovit sistem, ki obsega celoten krog proizvodnje, distribucije in obravnavanja blaga in izdelkov/storitev po izteku življenjske dobe, ob uporabi inovacijskega sistema, ki temelji na interesih potrošnikov/uporabnikov. Namesto da bi tekmovali predvsem pri ceni, proizvajalci z dodano vrednostjo dosegajo vrednost z inovacijami na področju izdelkov/storitev, z odličnostjo procesov, veliko prepoznavnostjo blagovne znamke in/ali prispevanjem k trajnostni družbi.

Proizvodni sektor je znatnega gospodarskega, družbenega in okoljskega pomena. V letu 2010 je delež proizvodnega sektorja znašal 15,4 % BDP Unije in je zagotavljal več kot 33 milijonov delovnih mest. Ta številka se zviša na 37 %, če se upoštevajo proizvodnja energije, gradbeništvo in z njimi povezane poslovne storitve. Sočasno je proizvodnja prav tako prispevala k okrog 25 % odpadkov, 23 % toplogrednih plinov in 26 % dušikovih oksidov, ustvarjenih v Evropi.

Ob upoštevanju navedenega je povsem jasno, da morata biti splošna cilja na področju proizvodnje večja konkurenčnost Evrope znotraj svetovnega trga ter razvoj trajnostnejših in okolju prijaznejših proizvodnih procesov.

2. POMEN IN VPLIV

SZI na področju proizvodnje z dodano vrednostjo bo pomagala izpolniti prednostne naloge programa Obzorje 2020 v smislu napredne proizvodnje in predelave ter njegov poseben cilj „spremeniti današnje industrijske oblike proizvodnje v smeri trajnostnih nizkoemisijskih nadsektorskih tehnologij proizvodnje in predelave, ki temeljijo na znanju, da bi uresničili inovativne izdelke, procese in storitve“.

Sposobna bo mobilizirati naložbe in dolgoročno zavezanost poslovnega sektorja ter širiti in ustvarjati nove trge. Zlasti bi lahko imela pomembno vlogo pri podpiranju ukrepov, opredeljenih v strateškem raziskovalnem programu evropske tehnološke platforme „Manufuture“:

- okoljsko primerna zasnova;
- razvoj izdelkov in storitev z dodano vrednostjo;
- razvoj novih poslovnih modelov;
- razvoj naprednih proizvodnih tehnoloških procesov;
- nove nastajajoče proizvodne znanosti in tehnologije;
- preoblikovanje obstoječih infrastruktur za raziskave in izobraževanje, da bodo podpirale proizvodnjo, odlično v svetovnem merilu.

Hkrati s podpiranjem razvoja novih izdelkov, storitev, poslovnih modelov in proizvodnih procesov je treba dati poudarek trajnosti in ekoinovacijam z zmanjšanjem negospodarnosti z viri in energijo, čim večjim povečanjem pozitivnih učinkov na okolje, pa tudi s prispevanjem h krepitvi pozitivnih gospodarskih in družbenih učinkov. Konkretno bo tak čisti pristop zahteval energetske in materialno učinkovite procese in stroje, uporabo obnovljivih virov energije in/ali uporabo pametnega upravljanja energije, kar bo posledično privedlo do bistvenega zmanjšanja odpadkov in emisij. S prispevanjem k razvoju in uporabi trajnostnejše, z viri bolj gospodarne in konkurenčne proizvodnje bi bila SZI sposobna sprožiti spremembo v obnašanju industrije in potrošnikov ter ustvariti sistemske učinke.

SZI na področju proizvodnje z dodano vrednostjo bi prav tako lahko imela zelo pomembno vlogo in vpliv na regionalni ravni: spodbujanje ustvarjanja med seboj povezanih regionalnih grozdov z lokalnimi prenosi in sodelovanjem, razvoj kompetenc v vrhunskih proizvodnih tehnologijah in razvoj odličnosti v proizvodnih tehnologijah bi bile ključne naloge SZI na regionalni ravni. V zvezi s tem bi lahko posebno pozornost namenili tistim regijam, ki so bolj prizadete zaradi zmanjševanja proizvodnih zmogljivosti, kakor tudi MSP.

Eden izmed glavnih izzivov pri doseganju zgoraj navedenih ciljev je razpoložljivost visoko usposobljene delovne sile, ki zadošča tako po kakovosti kot po številu. SZI bi zato morala imeti zelo pomembno vlogo pri preoblikovanju izobraževalnega sistema na tem področju. Z vzpostavljanjem tesnejših povezav med povpraševalci po znanju in spretnostih in ponudniki izobraževanja bi SZI spodbujala skupne podiplomske stopnje izobrazbe, podiplomske strokovno usposabljanje in industrijske programe usposabljanja za „resnično življenje“.

Krepitev zmogljivosti bo prav tako osrednji element SZI v proizvodnji z dodano vrednostjo. To se ne nanaša samo na zagotavljanje visoko usposobljene delovne sile, temveč tudi na možnost, da postane SZI forum za interakcijo in spodbujanje meddisciplinarnih spretnosti in kompetenc, zlasti za združevanje več ključnih spodbujevalnih tehnologij, kakor predlaga skupina na visoki ravni za ključne spodbujevalne tehnologije ⁽¹⁾.

SZI na tem področju bo imela možnost, da poveže različne akterje in zainteresirane strani v tem zelo naddisciplinarnem sektorju, vključno s ključnimi zgornjimi in spodnjimi deli vrednostne verige. To vključuje predelovalne panoge (npr. industrijo jekla ali kemično industrijo), ki so neposredno povezane z vrednostno verigo za proizvodnjo z dodano vrednostjo.

3. SINERGIJE IN DOPOLNJEVANJE Z OBSTOJČIMI POBUDAMI

SZI, kakor je opisana zgoraj, bi dopolnjevala številne druge pobude Unije, tudi na ravni držav članic in industrijskih združenj.

Poleg že omenjene evropske tehnološke platforme „Manufuture“ bi prav tako lahko vzpostavljala povezave z evropsko tehnološko platformo za integracijo inteligentnih sistemov in skupno tehnološko pobudo za vgrajene računalniške sisteme. Javno-zasebno partnerstvo za tovarne prihodnosti in druga partnerstva, ki bi se morebiti začela izvajati v programu Obzorje 2020 znotraj tega tematskega področja, in številni projekti okvirnih programov bi prav tako bili samoumevni partnerji sodelovanja. SZI bi upoštevala raziskovalne prednostne naloge in akcijske načrte, opredeljene v okviru evropske tehnološke platforme, in raziskovalno delo, ki je bilo do zdaj v zvezi s tem področjem izvedeno v okviru projektov skupnih tehnoloških pobud, javno-zasebnih partnerstev in okvirnih programov.

Na podoben način bi gradila na ekoinovacijskih projektih replikacije trga v Programu za konkurenčnost in inovacije, kjer so bile pridobljene izkušnje na področju bolj trajnostne proizvodnje. Pridobivanje takih izkušenj se bo nadaljevalo v programu Obzorje 2020, in sicer v okviru družbenih izzivov „podnebne spremembe“, „okolje“, „gospodarnost z viri“ in „surovine“. Prav tako se lahko upoštevajo sinergije s pilotnim programom za preverjanje okoljskih tehnologij, katerega cilj je spodbujanje okoljskih tehnologij visoke vrednosti tako, da zagotovijo tretjo stran, ki potrdi njihovo uspešnost.

SZI za proizvodnjo z dodano vrednostjo bi prav tako lahko bila povezovalna točka za sinergijske učinke z Evropskim svetom za tehnološke raziskave, ki ga skupina na visoki ravni za ključne spodbujevalne tehnologije priporoča za spodbujanje odličnosti v tehnoloških raziskavah in inovacijah.

SZI na tem področju bi te dejavnosti dopolnjevala, saj bi se osredotočala na naddisciplinarne dejavnosti znotraj trikotnika znanja z močnim poudarkom na podjetniškem izobraževanju.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/ict/files/kets/hlg_report_final_en.pdf.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

SZI, ki se osredotoča na povezovanje vseh zainteresiranih strani, ki jih proizvodnja zadeva, in ki daje močan poudarek preoblikovanju programa za izobraževanje na tem področju, bi bila zelo primerna za reševanje zgoraj navedenih izzivov. Prav tako izpolnjuje merila, predlagana za izbiro tem SZI v SIP:

- obravnava velik gospodarski in družbeno pomemben izziv, s katerim se sooča Evropa (povečati konkurenčnost držav članic na svetovnem trgu in prispevati k razvoju trajnostnejšega in okolju prijaznejšega proizvodnega procesa), in prispeva k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020 za pametno in trajnostno rast;
- osredotočanje te SZI je usklajeno s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in dopolnjuje druge dejavnosti Unije na tem področju;
- gradi lahko na trdnem industrijskem sektorju, ki ga bo SZI pritegnila;
- ponuja možnosti za različne nove izdelke, storitve in poslovne modele in bo zlasti zelo primerna za obravnavanje nujne potrebe po usposobljenih ljudeh v tem sektorju;
- uporablja sistemski pristop in tako zahteva naddisciplinarno delo in razvoj novega izobraževanja prek meja disciplin;
- združila bo kritično maso odličnih zainteresiranih strani na področju raziskav, inovacij, izobraževanja in usposabljanja vzdolž vrednostne verige, ki se sicer ne bi združevali;
- soočila se bo z evropskim paradoksom, saj bo izkoriščala močno raziskovalno bazo Unije in našla nove inovativne pristope, da bi zagotovila konkurenčnejši, trajnostnejši proizvodni sektor, ki je gospodaren z viri.

Informativni list 5: mobilnost v mestih

1. IZZIV

Tematsko področje pametnega, zelenega in celostnega prometa je opredeljeno kot eden od glavnih družbenih izzivov, ki bodo obravnavani v programu Obzorje 2020. Bela knjiga o prometni politiki za leto 2011 nadalje krepi pomen sprejetih ukrepov na tem področju v naslednjem desetletju. Mobilnost v mestih je posebej zahtevna naloga. Obravnava številne teme, kot so promet (vključno z novimi koncepti mobilnosti, organizacijo prometa, logistiko, varnostjo prometnih sistemov), okoljska vprašanja (zmanjševanje toplogrednih plinov, onesnaževanje zraka in hrup), načrtovanje naselij (novi koncepti za zблиževanje dela in bivanja), in ima pomemben vpliv na gospodarski in družbeni ravni (ustanavljanje novih podjetij, zaposlovanje, socialna vključenost, stanovanja in lokacijske strategije). Splošni cilj je izboljšati kakovost življenja evropskih državljanov, ki v čedalje večjem številu živijo v velikih mestnih konglomeratih, kjer se ustvari večina gospodarskih dosežkov Evrope⁽¹⁾.

Trajnostna mobilnost v mestih se lahko doseže samo, če bodo odkrite prodorne inovacije, ki vodijo do bolj zelenih, bolj vključujočih, varnejših in pametnejših rešitev. Če to ne bo doseženo, bo to dolgoročno gledano privedlo do visokih družbenih, ekoloških in gospodarskih stroškov. Državljeni pa bi morali sprejeti nove inovativne koncepte mobilnosti, zlasti ko gre za zamenjavo individualnih prevoznih sredstev za javni prevoz in skupno rabo prevoznih sredstev. Doseganje sprememb v obnašanju brez negativnih učinkov na kakovost življenja in življenjske stroške v mestnih območjih bo eden izmed velikih izzivov, ki jih bo treba obravnavati na tem področju.

2. POMEN IN VPLIV

Ključni cilj SZI za mobilnost v mestih bo zagotoviti bolj zelen, bolj vključujoč, varnejši in pametnejši mobilnosti sistem v mestih.

Kakor je že opisano zgoraj, je to tematsko področje z vidika družbene in javne politike zelo pomembno. Prav tako je zelo pomembno z družbeno-ekonomskega vidika, saj vključuje gospodarske sektorje, ki so pomembni glede BDP in zaposlovanja, kot so avtomobilski ali gradbeni sektor. Mobilnost v mestih je poleg tega povezana s strategijami varstva okolja in je v celoti vgrajena v politike na področju socialne vključenosti, lokacije, stanovanj in načrtovanja mest.

⁽¹⁾ Več kot 70 % Evropejcev živi v mestnih območjih, kar predstavlja več kot 25 % ozemlja Unije. Okoli 85 % BDP v Uniji se ustvari v mestnih območjih. Pričakuje se, da bo do leta 2050 urbanizacija v Evropi narasla na okrog 83 %.

SZI na področju mobilnosti v mestih je v skladu s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in s cilji strategije Evropa 2020 za doseganje pametnejšega, trajnostnejšega ter bolj nizkoogljičnega in vključujočega razvoja mest. SZI na tem tematskem področju bi lahko prispevala k vsakemu od ciljev strategije Evropa 2020, na primer s spodbujanjem ekološko učinkovitih rešitev, inteligentnih sistemov IKT za upravljanje prometa in zagotavljanjem učinkovitejših in cenovno dostopnejših prevoznih storitev.

Ker je mobilnost v mestih po svoji naravi sistemska, bi lahko SZI na tem področju zagotovila številne možnosti za inovacije vzdolž inovacijske verige, kot so razvoj multimodalnih prometnih sistemov in pametnejše ter trajnostnejše prometne rešitve.

SZI za mobilnost v mestih črpa iz trdne tehnološke in industrijske baze in nudi možnosti za nove izdelke in storitve ⁽¹⁾, zlasti na področjih trajnostnega načrtovanja in ekoindustrije.

Poleg tega bo razvoj inovativnih modelov mobilnosti v mestih prav tako užival močno pozornost in podporo politik, kar je v korist tej tematski prednostni nalogi. Ti inovativni modeli ureditve mest imajo poleg tega lahko vpliv na svetovni ravni, če bi se kot najboljše prakse prenesli na hitro rastoče mestne konglomerate v drugih delih sveta, zlasti v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki.

SZI na tem področju bi mobilnost v mestih in načrtovanje mestnega prometa umestila v širši okvir trajnostnega načrtovanja mest in prostorskega razvoja na lokalni in regionalni ravni. SZI bi tako imela prednost delati na večdisciplinarnem in medsektorskem področju ter prispevati k premagovanju sedanjih ravni organizacijske razdrobljenosti, s katerimi se sektor sooča. Ustvarila bi priložnost za vzpostavitev tesnejšega sodelovanja med javnimi organi (v glavnem na lokalnih, regionalnih ravneh), lokalnimi združenji in zasebnim sektorjem (kot so razvijalci in infrastrukturni akterji), raziskovalnimi inštituti in univerzami (s povezovanjem v trikotniku znanja).

Povezovanje partnerjev, odličnih v svetovnem merilu, v nove konfiguracije bo dalo SZI za mobilnost v mestih možnost za optimiziranje obstoječih virov in izkoriščanje poslovnih priložnosti, ustvarjenih v okviru teh novih vrednostnih verig.

SZI na področju mobilnosti v mestih se bo osredotočila na tiste dejavnosti trikotnika inovacij, ki so lahko upravičene do dodatne podpore Unije, zlasti prek EIT. Dejansko bo glavna dodana vrednost SZI na tem področju njena vloga pri povezovanju treh sklopov trikotnika znanja in doseganju sistemske spremembe v načinu, kako inovacijski akterji sodelujejo. Podobno bo osredotočanje SZI na inovacije, ki temeljijo na interesu ljudi in ki postavljajo študente, raziskovalce in podjetnike v središče prizadevanj SZI, bistvenega pomena za reševanje zgoraj opisanih izzivov. Posledično bo dan velik poudarek izobraževanju/usposabljanju, podjetništvu in uporabi rezultatov, npr. razvoju spretnosti in znanja strokovnjakov za mestni promet v lokalnih in regionalnih upravah (vseživljenjsko učenje/programi izmenjave osebja/strokovno usposabljanje), predlaganje posebnih visokošolskih programov na področju mobilnosti v mestih (poletne šole/programi izmenjav), uspešno dajanje inovativnih prometnih konceptov na trg (pomoč univerz in raziskovalnih institucij za odcepljene dele podjetij in novoustanovljena podjetja itd.).

Poleg tega bi se lahko znotraj SZI, ki se osredotoča na to temo, okrepil koncept kolokacije, saj ima to tematsko področje močno lokalno in regionalno razsežnost.

3. SINERGIJE IN DOPOLNJEVANJE Z OBSTOJEČIMI POBUDAMI

Teme, povezane z mobilnostjo, so deležne močne podpore v mnogih pobudah Unije. Unija je na tem področju polno angažirana.

Povezave z drugimi dejavnostmi Unije obstajajo in bodo okrepljene. SZI na področju mobilnosti v mestih bo upoštevala ukrepe, pripravljene v okviru akcijskega načrta o mobilnosti v mestih in akcijskega načrta o inteligentnem prometnem sistemu.

Zlasti bo sodelovala z načrtovanimi evropskimi pobudami za pametna mesta in skupnosti, ki vključuje energetska učinkovitost, IKT in mestni promet.

⁽¹⁾ Nekateri primeri novih možnih trgov: nove storitve za potnike, vzdrževanje in upravljanje prometa in cestnih zastojev, nove aplikacije v vozilih, imerzivne komunikacijske storitve za podporo komunikacijam in izogibanje potovanju (JRC 65426 EN).

SZI bi zlasti dopolnjevala dejavnosti izobraževanja ključnih akterjev, prav tako pa zagotavljanje strukturirane mreže izvajalcev dejavnosti, ki so najbolj primerni za opredelitev okvirnih pogojev in najboljše prakse glede političnih in regulativnih vprašanj, ki vplivajo na sektor.

Prav tako je potrebno usklajevanje s pobudo za skupno načrtovanje programov „Urbana Evropa“, ki bo združila nacionalna raziskovalna prizadevanja, da se mestna območja spremenijo v inovacijske in tehnološke centre, uresničijo okolju prijazni in inteligentni logistični prometni sistemi med mesti in v mestih, zmanjšajo posledice za okolje in poveča nevtralnost za podnebje. SZI na tem področju bo pospeševala in spodbujala izkoriščanje odličnih javnih raziskav, ki jih združujejo te pobude za skupno načrtovanje programov, in se na ta način lotevala razdrobljenosti na področju inovacij.

Pobuda CIVITAS, ki podpira predstavitevne in raziskovalne projekte za izvajanje inovativnih ukrepov v čistem mestnem prometu, in evropska industrijska pobuda za pametna mesta in skupnosti, ki si prizadeva za večjo trajnost in učinkovitost pri proizvodnji in uporabi energije v mestih, bosta prav tako tipični pobudi za sodelovanje SZI na področju mobilnosti v mestih.

SZI na tem področju bi lahko prav tako vzpostavila povezave z evropskimi tehnološkimi platformami za promet in energijo, javno-zasebnim partnerstvom za evropske zelene avtomobile in s številnimi projekti okvirnega programa na tem področju. SZI bi upoštevala raziskovalne prednostne naloge in akcijske načrte, opredeljene v okviru evropskih tehnoloških platform, in raziskovalno delo, ki je bilo do zdaj opravljeno v projektih javno-zasebnih partnerstev in okvirnega programa, da bi izboljšala in pospešila prevzemanje in izkoriščanje teh rezultatov raziskovanj.

Skušala bo dopolnjevati tudi „Evropsko zvezo za mobilnost in industrije mobilnosti“. Namen Evropske zveze za mobilnost in industrije mobilnosti, sofinancirane v Programu za konkurenčnost in inovacije, je združiti regionalne in nacionalne oblikovalce politike, ki podpirajo inovativne rešitve glede storitev na področju mobilnosti in industrije mobilnosti, da se mobilizira večja in boljša podpora za MSP za inovativne storitve v takih industrijah.

Prav tako bo gradila na Programu inteligentne energije za Evropo, ekoinovacijski replikaciji trga, ter storitvah in pilotnih projektih, ki temeljijo na IKT, za pametno mobilnost v mestih v okviru Programa za konkurenčnost in inovacije.

SZI na tem področju bi te dejavnosti dopolnjevala, saj bi se osredotočala na naddisciplinarne dejavnosti znotraj trikotnika znanja z močnim poudarkom na inovativnih izdelkih in storitvah ter podjetniškem izobraževanju.

SZI, ki se osredotoča na mobilnost v mestih, bi prav tako dopolnjevala nekatere specifične dejavnosti, ki jih že izvajata dve obstoječi skupnosti SZI. In sicer dejavnosti SZI za podnebne spremembe v okviru teme prehoda k prilagodljivim nizkoogljičnim mestom in dejavnosti EIT ICT Labs v okviru inteligentnih prometnih sistemov in digitalnih mest prihodnosti. SZI za mobilnost v mestih bo prevzela dejavnosti, ki se izvajajo v okviru navedenih SZI in jih umestila v širši okvir bolj zelenega, bolj vključujočega, varnejšega in pametnejšega sistema mobilnosti v mestih.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE

SZI, ki se osredotoča na mobilnost v mestih, je najprimernejša za reševanje zgoraj opisanih izzivov. Prav tako izpolnjuje merila, predlagana za izbiro tematskih področij SZI:

- obravnava pomemben gospodarski in družbeni izziv (doseči evropski prometni sistem, ki je gospodaren z viri, okolju prijazen, varen in brezhiben v dobro državljanov, gospodarstva in družbe) in prispeva k uresničevanju strategije Evropa 2020 in njenih ciljev v zvezi s podnebnimi spremembami in energijo, zaposlovanjem, inovacijami in izobraževanjem;
- osredotočanje te SZI je usklajeno s prednostnimi nalogami, opredeljenimi v programu Obzorje 2020, in dopolnjuje druge dejavnosti Unije na področju prometa, okolja in energije;
- s krepitvijo podjetniške miselnosti povezuje nove nastajajoče tehnologije z novimi vrednostnimi verigami in podpira preoblikovanje akademskih raziskav v izdelke in storitve;
- prizadevala si bo torej rešiti evropski paradoks, saj bo izkoristila močno raziskovalno bazo Unije in našla nove inovativne pristope za zagotovitev bolj zelenega, bolj vključujočega, varnejšega in pametnejšega sistema mobilnosti v mestih;

- združila bo kritično maso odličnih zainteresiranih strani na področju raziskav, inovacij, izobraževanja in usposabljanja, ki se sicer ne bi združili;
 - uporablja medsektorski pristop in zato povezuje različne ravni odgovornosti od zasebnih subjektov do javne uprave, zlasti na lokalni ravni, do posameznega državljana;
 - zahteva naddisciplinarne pristope, ki vključujejo različna področja znanja, in razvoj novih načinov izobraževanja prek meja disciplin.
-